

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

MSB stöd till kommunerna inom området samhälls- skydd och beredskap

MSB:s kontaktpersoner:
Kjell Larsson, 010-240 50 23
Carl-Axel Hermansson, 010-240 51 05

Diarienummer 2013-4845

Förord

Denna rapport beskriver och exemplifierar MSB:s stöd till kommunerna samt ger exempel på några behov av utveckling i ett femårsperspektiv. Tyngdpunkten på det stöd som ges till kommunernas verksamhet är en strävan att samordna kommunernas säkerhetsarbete med statliga myndigheters ansträngningar. Stöd lämnas också till samverkan mellan kommuner. MSB:s stöd är inriktat på att stödja verksamheter som främjar samverkan och resurssparande.

Ett viktigt stöd ges till kommunernas interna samordning av säkerhetsarbetet. Det är viktigt av effektivitets- och kvalitetsskäl att den interna samordningen förbättras. MSB:s ansträngningar att stödja kommunerna är mycket inriktat på att få fler än endast exempelvis den kommunala räddningstjänsten att ha en förmåga att förebygga och agera vid händelser. En olycka eller kris är en angelägenhet för många kommunala och regionala aktörer.

MSB ger i denna rapport 100 exempel på det stöd vi ger till kommunernas verksamhet. Vi har sökt visa på de samhällseffekter som MSB:s stöd har åstadkommit. Det är inte alldeles enkelt att visa konkret på den samhällsnytta stödet har, inte minst på grund av att stödet i många fall är långsiktigt och påtagliga effekter inte kan förväntas på kort sikt. Ändå ger många av MSB:s stödformer direkt effekt i samhället genom minskade risker eller effektivare hantering av olyckor och kriser.

I arbetet för ett säkrare samhälle är kommunernas förmåga en mycket viktig komponent. MSB kommer fortsatt stödja kommunerna i deras arbete för ett säkrare samhälle för alla.

Innehållsförteckning

1. Uppdraget	8
1.1 Utgångspunkter för kommunernas breda och samordnade säkerhetsarbete.....	8
1.2 Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.....	8
1.3 Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.....	9
2. MSB uppdrag inom Samhällsskydd och beredskap med särskild inriktning på kommunernas verksamhet och ansvar	10
2.1 Räddningstjänst och krisberedskap.....	11
2.2 Samordning, samverkan och helhetssyn.....	11
2.3 Ett uthålligt och motståndskraftigt samhälle	12
2.4 Informationssäkerhet.....	13
2.5 Forsknings- och utvecklingsstöd för nytta i kommunerna.....	13
2.6 Ledning och samverkan.....	14
2.7 Lednings- och beslutsstöd	14
2.8 VMA – Viktigt meddelande till allmänheten	15
2.9 Utbildning och övning	15
2.10 Stöd till kommunernas miljöarbete	15
2.11 Beredskap	16
2.12 MSB:s förstärkningsresurser	16
2.13 Internationellt och EU arbete – stöd till kommunerna.....	16
3. Hundra exempel på MSB:s stöd till kommunerna	18
3.1 Allmänt	18
Ex. 1 Vägledning för risk- och sårbarhetsanalyser.....	18
Ex. 2 Vägledning för kommunala handlingsprogram.....	19
Ex. 3 Vägledning för hantering av extraordinära händelser	19
Ex. 4 Vägledning för identifiering av samhällsviktig verksamhet.....	20
Ex. 5 Tillsynsvägledning.....	20
Ex. 6 Uppföljning av samhällets krisberedskapsförmåga 2012	21
Ex. 7 Ekonomiskt stöd till kommunerna via krisberedskapsanslaget	21
3.2 Forskning	22
Ex. 8 Forskningsprogrammet "Anlagd brand".....	22
Ex. 9 Responssystem i kommuner	22
Ex. 10 Ramforskningsprogram om säkerhetsarbete.....	22
Ex. 11 Ramforskningsprogrammet "PRIVAD"	22
Ex. 12 Kommunal samverkan och samordning vid kriser	22
3.3 Statistik	23
Ex. 13 Räddningstjänstens insatser – insatsstatistik.....	23

Ex. 14 IDA – informationssystem för statistik och analys.....	23
Ex. 15 Bostadsbränder – fördjupad datainsamling.....	23
Ex. 16 Databas över dödsbränder	24
Ex. 17 Naturolycksdatabasen.....	24
Ex. 18 Öppna jämförelser trygghet och säkerhet	24
3.4 Analyser	24
Ex. 19 Olycksutredningar	24
Ex. 20 Samhällskostnader för olyckor och förebyggande arbete	24
Ex. 21 Analyser av olyckor och skador	25
Ex. 22 Statistik och olycksundersökning.....	25
Ex. 23 Översiktliga karteringar	25
Ex. 24 Översvänningsdirektivet	25
Ex. 25 Utvärdering av oljepåslag.....	26
3.5 Metoder	26
Ex. 26 Idéskriften "Ta ett samlat grepp"	26
Ex. 27 Prioritering av samhällsviktig verksamhet.....	26
Ex. 28 Skolmaterial.....	26
Ex.29 Barns och ungas säkerhet	26
Ex. 30 Äldresäkerhet	27
Ex. 31 Vattensäkerhet	27
Ex. 32 Evenemangssäkerhetsguiden	27
Ex. 33 Information om brandrisk i skog och mark.....	27
Ex. 34 Aktiv mot brand - kampanj.....	28
Ex. 35 Brandsäker bostad för alla	28
Ex. 36 Brandskydd 2013 - förebyggandekonferens	28
Ex. 37 "Making Cities Resilient".....	28
Ex. 38 Sambruksprocesser	29
Ex. 39 Nyttan av en förstainsatsperson vid räddningsinsats	29
Ex. 40 Effektiva räddningsinsatser.....	29
Ex. 41 Alternativa släckmetoder.....	30
Ex. 42 "Kemkoordinatorer"	30
Ex. 43 Jämställdhet och mångfald inom räddningstjänsten.....	30
Ex. 44 Grön räddningstjänst	30
Ex. 45 Sårbarhetskartor för räddningstjänsten.....	30
Ex. 46 Kunskapsstöd inom miljöområdet	31
Ex. 47 Övningsverksamhet - metodstöd.....	31
3.6 Webbkanaler och Tjugofyra7.....	31
Ex. 48 DinSäkerhet.se.....	31
Ex. 49 Krisinformation.se.....	31
Ex. 50 Säkerhetspolitik.se	31
Ex. 51 Informationssäkerhet.se.....	31
Ex. 52 Tidningen Tjugofyra7	32
3.7 Ledning och samverkan.....	32
Ex. 53 Projektet ledning och samverkan	32

Ex. 54 Informationsmaterial ledning och samverkan	32
Ex. 55 Ett koncept för samordning och inriktning.....	32
Ex. 56 Regionala behovsanalyser	33
Ex. 57 Ett samlat erbjudande inom ledning och samverkan	33
Ex. 58 Samverkan – för säkerhets skull	34
Ex. 59 Kriskommunikation	34
3.8 Tekniskt ledningsstöd.....	34
Ex. 60 Kommunikationssystemet Rakel.....	35
Ex 61 Nationella riktlinjer för samverkan i Rakel.....	35
Ex. 62 WIS – webbaserat informationssystem	35
Ex. 63 RIB – Resurs och Integrerat Beslutsstöd.....	36
Ex. 64 LUPP – Ledning och Uppföljning av räddningsinsatser.....	36
3.9 VMA.....	36
Ex. 65 VMA - Viktigt meddelande till allmänheten	36
3.10 Informationssäkerhet för kommuner	36
Ex. 66 Kommunens informationssäkerhet – en vägledning	36
Ex. 67 Applikation för självmätning av informationssäkerhet.....	37
Ex. 68 Informationssäkerhet för offentlig sektor - konferens.....	37
Ex. 69 DISA	37
Ex. 70 ISA för grundskolan	37
Ex. 71 Nätverk för kommunala informationssäkerhetssamordnare	38
Ex. 72 Säker DNS (Domain Name System)	38
Ex. 73 SCADA.....	38
Ex. 74 CERT-SE	38
Ex. 75 Aktiviteter riktade mot vård och omsorg	38
Ex. 76 Aktiviteter riktade mot e-förvaltning	39
Ex. 77 Informationssäkerhet och kontinuitetshantering.....	39
Ex. 78 Vägledning om informationssäkerhet.....	39
Ex. 79 Regionturné informationssäkerhet	40
3.11 Utbildningar som stödjer kommunernas säkerhetsarbete	40
Ex. 80 Utbildning i skydd mot olyckor (SMO).....	40
Ex 81 Preparandkurs för räddningsinsats	41
Ex. 82 Grundkurs för räddningsinsats	41
Ex. 83 Vidareutbildningar	41
Ex. 84 Fortbildningar	41
Ex. 85 Skorstensfejarutbildningar	42
Ex. 86 Tillsyn och tillstånd enligt LBE	42
Ex. 87 Utbildning naturolyckor.....	42
Ex. 88 Utbildning inom CBRNE och oljeskydd	42
Ex. 89 Utbildningar inom övningsområdet.....	43
Ex. 90 Utbildning för ledning och samverkan	43
Ex. 91 Videoproduktionen 90 sekunder	43
3.12 MSB beredskap	43
Ex. 92 MSB:s TIB.....	43

Ex. 93 MSB övriga beredskapsfunktioner	43
3.13 MSB förstärkningsresurser	43
Ex. 94 Skogsbrandsdepåer	44
Ex. 95 Översvämningmateriel	44
Ex. 96 Oljeskydd	44
Ex. 97 Kem-, sanerings- och indikeringsenheter	45
Ex. 98 Företagens kemberedskap	45
3.14 Internationella insatser	46
Ex 99. Stödstyrkan	46
Ex. 100 Snabbinsatsstyrkan SWIFT USAR	46
4. Fortsatt arbete med stöd till kommunerna.....	47
4.1 God förmåga att hantera information säkert	47
4.2 God förmåga till kontinuitet i samhällsviktig verksamhet	49
4.3 God förmåga att genomföra räddningsinsats	49
4.4 God förmåga att agera samordnat	50
4.5 Systematiskt arbete med att utveckla området samhällsskydd och beredskap	51
4.6 Utvecklad kommunikation och tydligare målgruppsperspektiv ..	52

1. Uppdraget

I regleringsbrevet för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, avseende 2012, har regeringen i uppdrag 19, uppdragit följande:

Det breda och samordnade säkerhetsarbetet i kommunerna ska fortsatt utvecklas med syftet att den enskilde medborgarens trygghet och säkerhet ska öka. Kommunerna ska ges stöd i denna utveckling med statistik, analyser, metoder, exempel samt utbildning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska översiktligt och genom exempel redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att stödja kommunerna i syfte att utveckla det breda säkerhetsarbetet i kommunerna. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) senast den 15 november 2013.

1.1 Utgångspunkter för kommunernas breda och samordnade säkerhetsarbete

Inom området samhällsskydd och beredskap är det framför allt två lagstiftningar som styr kommunens säkerhetsarbete.

Genom lagen om skydd mot olyckor (LSO) vill staten säkerställa att det finns en viss skydds nivå i alla kommuner så att människor, oavsett var de bor, ska ha ett tillfredställande skydd mot olyckor. Nivån på skyddet bestämmer kommunen och det är kommunens ansvar att tillhandahålla skyddet.

Lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) klarar ut att kommunen ska svara för inriktning, prioritering och samordning av de åtgärder som vidtas före, under och efter en extraordinär händelse.

1.2 Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

LSO infördes 2004 och intentionen med lagstiftningen var bl.a.

- ökat skydd mot olyckor och skador
- stärkt förebyggande arbete
- tydligare ansvarsförhållanden
- målstyrning med lokal anpassning
- ökad tvärssektoriell samverkan och samordning
- mer av lärande och systematisk förbättring.

I den uppföljning med förslag till utveckling som gjordes 2009 (DS 2009:47) Reformen skydd mot olyckor, görs bedömningen att lagstiftningen i sig är bra men att tillämpningen behöver utvecklas, det gäller inte minst den kommunala styrningen av säkerhetsarbetet med mål, handlingsprogram, samverkan, genomförande, uppföljning och förbättring. I uppföljningen konstateras att i arbetet med handlingsprogrammen för den andra mandatperioden (2010-2014) har det i flera kommuner märkts en avmattning i intresse och engagemang för dessa frågor. Arbetet behöver tillföras ny energi och stödåtgärder

för att intentionerna i ett målstyrt och systematiskt förbättringsarbete ska uppnås.

Det behövs en utveckling av målstyrningen i de kommunala handlingsprogrammen, där inte minst kommunernas egenkontroll med uppföljning, utvärdering, lärande och förbättringsarbete utvecklas. Staten behöver stödja kommunerna i denna utveckling med statistik, analys, metoder och exempel samt utbildning. Vidare konstateras att länsstyrelsernas tillsynsarbete skulle underlättas om kommunerna når framgång i arbetet med att utveckla ett systematiskt säkerhetsarbete med god egenkontroll. Även kommunernas tillsyn av den enskildes ansvar och uppgifter enligt LSO behöver utvecklas. Stödet till enskilda, för att de ska kunna ta sitt ansvar i säkerhetsarbetet behöver också utvecklas och samordnas. Det gäller från central nivå till kommunal och lokal nivå avseende organisationer och verksamhetsutövare samt olika grupper ur allmänheten. Olika risker och riskgrupper behöver identifieras och kommunikationen anpassas till dessa.

1.3 Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Kommunernas åtagande enligt LEH utgår från begreppet "extraordinär händelse" i fredstid. Det begreppet har definierats som "sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting".

Kommuner får statlig ersättning för kostnader för vissa förberedande uppgifter som de utför enligt lag (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Det arbete som kommunerna genomför med stöd av den statliga ersättningen ska bidra till att minska sårbarheten i kommunens verksamhet och att stärka förmågan att hantera krissituationer i fred. Därigenom ska de även ha en grundläggande förmåga till civilt försvar.

I maj 2013 träffades en överenskommelse mellan staten (genom MSB) och organisationen Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Överenskommelsen är en justering av det tidigare avtalet från 2004 och ersätter det tidigare avtalet från och med den 1 januari 2014.

Kommunernas uppgifter framgår av kap. 2 och 3 i LEH. Statens förväntningar på kommunernas arbete med att utföra uppgifterna i LEH förtydligas i en bilaga i överenskommelsen. Uppgifterna som beskrivs i LEH kan delas in i följande verksamheter:

- risk- och sårbarhetsanalyser
- planering

- geografiskt områdesansvar
- utbildning och övning
- rapportering
- höjd beredskap.

Under kommande mandatperiod 2014 – 2018 vill staten stimulera ytterligare samverkan inom kommunerna samt mellan kommuner och andra aktörer. Detta sker genom att ett samverkanstillägg införs i överenskommelsen. Samverkanstillägget består av två delar.

- En samverkansersättning som utbetalas till kommunerna och som syftar till att stimulera ytterligare samverkan i kommunernas arbete med de uppgifter som anges ovan.
- Ett subventionerat abonnemangspris för kommunikationssystemet Rakel i syfte att stimulera kommunernas anslutning till Rakel och därmed öka förmågan till samverkan mellan olika aktörer vid en inträffad händelse.

Av överenskommelsen framgår vidare att MSB ska lämna ett generellt metodstöd m.m. för kommunernas uppgifter enligt LEH. MSB ska också t.ex. erbjuda kommunerna utbildning, i de fall det är ändamålsenligt att utbildningen genomförs på central nivå.

2. MSB uppdrag inom Samhällsskydd och beredskap med särskild inriktning på kommunernas verksamhet och ansvar

MSB beskriver här översiktligt det arbete som bedrivs i syfte att stödja kommunernas arbete att utveckla det breda och samordnade säkerhetsarbetet. Vi ger exempel på verksamhet som konkretiserar stödet och visar på omfattningen av stödet och de förmågor som MSB:s verksamhet bidrar till att stärka.

Den inledande delen i kapitel 2 visar på kärnan av MSB stöd till kommunerna. Här anges vilken typ av stöd som lämnats samt omfattningen. I kapitel 3 ger vi 100 exempel på MSB:s stöd till kommunerna i syfte att utveckla det breda och samordnade säkerhetsarbetet. I kapitel 4 visas på MSB ambitioner för samhällsskydd och beredskap i ett längre framtidsperspektiv. Vi exemplifierar här med några viktiga områden där MSB avser utveckla stödet.

2.1 Räddningstjänst och krisberedskap

MSB:s uppdrag brukar beskrivas som mångfacetterat och övergripande. Det finns dock några hållpunkter som bör framhållas för en bra förståelse kring MSB:s uppdrag. Två viktiga begrepp är *räddningstjänst* och *krisberedskap*. Dessa båda verksamheter sköttes tidigare av två separata myndigheter som skötte dem autonomt och med skilda medel. Ett verksamt skäl till att bilda MSB och ge myndigheten uppdraget att ansvara för båda verksamheterna var att det naturliga sambandet och synergieffekterna av att verka tillsammans inte uppnåddes genom samverkan mellan de två tidigare myndigheterna.

Ett huvudmål för MSB är att tillämpa en helhetssyn på området samhällsskydd och beredskap och använda båda verktygen, räddningstjänst och krisberedskap, för att nå uppsatta mål. Många av MSB:s aktiviteter syftar till att stödja aktörerna inom samhällsskydd och beredskap och då inte minst kommunerna i deras ansträngningar att aktivt skydda liv, egendom och miljö samt att hålla beredskap och utlösa densamma vid behov för att bistå medborgare. Då länsstyrelserna har ett särskilt ansvar att stödja kommunernas beredskapsarbete präglas MSB:s arbete av ett strategiskt synsätt med målet att skapa förutsättningar för aktörerna i systemet att åstadkomma förmåga att förebygga och hantera samhällsstörningar.

2.2 Samordning, samverkan och helhetssyn

Det finns ett starkt behov av samordning och helhetssyn inom området samhällsskydd och beredskap.

Inom andra samhällssektorer där landets kommuner är engagerade, exempelvis socialtjänst, finns en sedan länge väl utvecklad samverkan mellan olika samhällssektorer för att kunna nå uppsatta mål. Inom samhällsskydd och beredskap är denna samverkan inte på samma naturliga sätt utvecklad. MSB:s uppdrag är att stimulera kommunerna till en bättre samverkan inom respektive kommun, mellan kommuner och mellan kommuner och stat, organisationer och företag. Många av våra aktiva åtgärder syftar till att stimulera en sådan samverkan.

Ett mål för MSB är att skapa gemensamma bilder av helheten kring samhällssektorn. Detta gäller i högsta grad för omfattande olyckor som ställer stora krav på kommunen. Det är kommunen som har ansvaret att rädda liv egendom och miljö. För att kunna göra det behövs flera av kommunens och övriga samhällets resurser för att möta behoven. Det finns ett stuprörstänkande som MSB söker undanröja till förmån för helhetssyn och behovsstyrda lösningar. För att nå dessa mål i den kommunala sektorn ianspråkar MSB flera verktyg. Detta exemplifieras i kap 3.5 Metoder. Bl.a. genom exempel 26 Idéskriften Ta ett samlat grepp och exempel 27 Prioritering av samhällsviktig verksamhet (se vidare exemplen 28 – 43).

Bland de åtgärder MSB vidtagit i syfte att stödja kommunerna kan nämnas den översyn av statistikinhämtning som gjorts, samt pågående utveckling av indikatorer för att identifiera behov som syftar till att skapa en mer fullständig nationell bild av tillståndet bl.a. avseende skydd mot olyckor. Resultatet kommer att bli en förbättrad styrning av MSB:s stöd till regional och lokal nivå. Exempel på hur MSB stödjer med statistikinhämtning ges i kap 3.3 Statistik (exemplen 13 – 18).

2.3 Ett uthålligt och motståndskraftigt samhälle

MSB har i kraft av att innehålla både räddningstjänst och krisberedskap en unik möjlighet att verka aktivt för att förebygga olyckor, kriser och katastrofer samt att begränsa skador när det händer. Vidare kan MSB med sitt helhetskoncept stödja ett förberedande arbete för exempelvis beredskap i kommunerna. MSB har en unik kompetens när det gäller förebyggande åtgärder i samhället, dvs. att förebygga och stödja kommunernas arbete med att söka reducera eller minimera riskerna för en olycka eller katastrof. Tillsammans med kommunernas egna experter och MSB:s åstadkoms många insatser för att förebygga olyckor och kriser.

Ett viktigt mål för MSB är att medverka till ett uthålligt och motståndskraftigt samhällsbygge. Ett resilient samhälle som är robust och kan motstå och återhämta sig från störningar. Det är således ett mål som inte enbart handlar om förebyggande eller skadebegränsande åtgärder. Det handlar mycket om att ge samhället och dess medborgare verkningfulla verktyg för att hantera och övervinna svåra påfrestningar. Ytterst handlar det om demokrati och tillit till varandra, till samhällets institutioner och deras ledning. MSB är en myndighet med särskilt ansvar härvidlag.

MSB arbetar aktivt för att alla har rätt till säkert boende och levnad. Inom ramen för vår tillämpade helhetssyn identifieras grupper av medborgare med särskilda behov. Barn och äldre, personer med funktionsnedsättning, personer med missbruksproblem och personer boende i landet men som ännu inte har tillgång till det svenska språket är alla medborgare med rätt till säkert boende och levnad som alla andra. Behoven att uppnå gemensam säkerhet kan emellertid skilja sig åt varför kommunerna söker individanpassa stödet, understödda av MSB.

En viktig faktor för ett uthålligt samhälle är kunskap hos medborgarna. MSB tillhandahåller därför kurser och utbildningstillfällen för kommuner, organisationer och enskilda personer i syfte att stärka kunskaper och färdigheter för att stå emot påfrestningar. MSB agerar i denna fråga också genom bidrag till Civilförsvarsförbundet, Röda Korset m.fl. organisationer. Ett viktigt inslag är också att lära från andra länder som, oftare än det svenska, utsätts för stark press genom naturolyckor, krig eller andra svåra situationer.

MSB stödjer kommunerna bl.a. genom att ta fram vägledningar för risk- och sårbarhetsanalyser, kommunala handlingsprogram, hantering av extraordinära

händelser. Se kapitel 3.1 Allmänt (exempel 1 – 7).

MSB stödjer även kommunerna genom att ta fram analysrapporter av olika slag, se kap 3.4 Analyser (exempel 19 – 25).

Ett viktigt komplement är de webbkanaler och den tidning som MSB svarar för. Se kap 3.6 Webbkanaler och Tjugofyra7 (exempel 48 – 52).

2.4 Informationssäkerhet

IT-utvecklingen förändrar hela samhället och information är idag en viktig resurs för att samhället ska fungera. Demokrati, deltagande och insyn förutsätter i allt ökande grad att medborgarna har tillgång till kommunikationer och IT-tjänster med hög tillgänglighet och säkerhet. Detta gäller även utvecklingen av e-förvaltningen inom den offentliga sektorn.

Störningar i systemen för informationshantering medför snabbt problem för samhällsviktig verksamhet och kan i förlängningen även leda till skador på människor och natur, samt ge stora ekonomiska konsekvenser. Till detta kan även läggas intrång i medborgarnas integritet genom att exempelvis personuppgifter publiceras öppet. En viktig faktor för att stärka informationssäkerheten är därför även den enskildes agerande.

MSB:s uppdrag omfattar att stödja och samordna arbetet med samhällets informationssäkerhet. I det ingår att lämna råd och stöd i fråga om förebyggande arbete. MSB ska även svara för att Sverige har en nationell funktion med uppgift att stödja samhället i arbetet med att förebygga och hantera IT-incidenter. Kommunerna är en viktig målgrupp i arbetet med samhällets informationssäkerhet.

Exempel på MSB:s stöd till kommunerna inom informationssäkerhetsområdet ges i kapitel 3.10 Informationssäkerhet för kommuner (exemplen 66 – 79). I MSB:s stöd ingår t.ex. DISA (datorstödd informationssäkerhetsutbildning för användare), nätverk för kommunala informationssäkerhetssamordnare och FIDI Vård och omsorg. Hit hör även den webbaserade plattformen Informationssäkerhet.se (exempel 51).

2.5 Forsknings- och utvecklingsstöd för nytta i kommunerna

I MSB:s arbete för ett tryggare och säkrare samhälle är kunskapsutveckling en viktig förutsättning och forskning ett av kunskapsutvecklingens viktigaste medel. Därför har MSB i uppdrag att inrikta, finansiera och kommunicera forskning inom området samhällsskydd och beredskap. Den forskning MSB stöder ska utgå ifrån ett behov i samhället och de forskningssatsningar som görs är i första hand av tillämpad karaktär. Det innebär att de syftar till ny förståelse, nya metoder eller nya produkter som leder till ökad samhällssäkerhet. Det kunskapsuppbyggande arbetet sker i nära samverkan med kommuner, landsting, myndigheter, företag och organisationer vilket är en viktig förutsättning för att forskningsresultat på ett effektivt sätt ska kunna omsättas i teknik, system, produkter och åtgärder som är väl anpassade för användning i samhället.

Utöver nationella forskningssatsningar arbetar MSB också aktivt för att påverka inriktning och prioriteringar som görs avseende forskning som finansieras och initieras av EU. MSB strävar efter att främja svenskt deltagande i sjunde ramforskningsprogrammet bl.a. genom att avsätta planeringsbidrag för forskningsansökningar till EU. MSB deltar även som partner i flera EU-projekt som syftar till att skapa nya gemensamma strategier eller lösningar.

Exempel på några av MSB:s forskningsprojekt som kan bli ett stöd för kommunerna ges i kapitel 3.2 Forskning. Se exemplen 8 – 12 Forskningsprogrammet "Anlagd brand", Responssystem i kommuner, Ramforskningsprogram om säkerhetsarbete, Ramforskningsprogrammet PRIVAD samt forskningsprojektet "Kommunal samverkan och samordning vid kriser".

2.6 Ledning och samverkan

Ledning uttyds i detta sammanhang som alla de åtgärder som behövs för att skapa enkla, raka och begripliga beslutssammanhang. Detta är inte minst viktigt i det operativa arbetet. Ledarskap är en beskrivning av den kompetens som behövs för att leda genom ledning.

MSB har, tillsammans med kommunerna, utvecklat och fortsätter utveckla helhetskoncept kring ledning. Det innebär att kommunerna strävar efter att arbeta med en helhetssyn. Planering, taktik, materiel och ledarskap ses som en helhet som ska användas multipelt för en optimal räddningsinsats. MSB deltar i detta arbete med kunskapsstöd och kunskapsutveckling.

MSB:s arbete med kriskommunikation är ett betydelsefullt inslag i att stärka tilliten i samhället och bidra till att skapa motståndskraft när påfrestningar blir stora. Det har sagts förr men de viktigaste faktorerna för ett bra skydd för befolkningen mot kriser och katastrofer är ett öppet samhälle, tro på och tillämpning av demokratin. Vacklar medborgarnas tro och tillit till exempelvis kommunledningens förmåga att skydda sina medborgare, då blir teknisk och humanitär hjälp mindre verkningsfull.

I kapitel 3.7 Ledning och samverkan visar MSB några exempel på stödet (exempel 53 – 59).

2.7 Lednings- och beslutsstöd

En viktig faktor för bra ledning och styrning av operativa insatser är tillgång till adekvata, snabba och verkningsfulla tekniska hjälpmedel. Utöver att ha en god internkommunikation inom och mellan olika uttryckande enheter fordras online kommunikation med andra myndigheter och organisationer för ett framgångsrikt arbete vid mer omfattande händelser eller störningar.

Vidare behöver kunskap vara tillgänglig på plats för att åstadkomma en kompetent insats, och metoder och sätt att leda behöver tekniskt stöd för att kunna få full verkan.

Utöver kunskap som kan ges i olika utbildningar behövs således moderna tekniska lösningar. MSB tillhandahåller exempelvis radiokommunikationssystemet RAKEL, ledningsstödssystemen WIS och LUPP samt andra moderna applikationer.

I kapitel 3.8 Tekniskt ledningsstöd ges exempel på detta stöd (exempel 60 – 64).

2.8 VMA – Viktigt meddelande till allmänheten

Radio och television är de primära kanalerna för att varna och informera allmänheten vid olyckor och andra allvarliga händelser. Ett VMA sänds alltid i radio och TV, men vid vissa tillfällen kompletteras varningen genom att ljudsändare utomhus används. Utomhussignalen följs alltid av information i radio och TV.

I kapitel 3.9 VMA ges exempel på detta stöd (exempel 65).

2.9 Utbildning och övning

MSB utbildar och övar människor, organisationer och myndigheter på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Det gör vi för att samhällets aktörer ska ha en god förmåga att begränsa och hantera konsekvenserna av en händelse. De ska kunna leda och fatta beslut inom det egna ansvarsområdet, och kunna samordna sina åtgärder med andra aktörer. Kommunerna är här en viktig målgrupp såväl vad gäller rena räddningstjänstutbildningar som utbildningar inom krisbredskapsområdet.

Det nationella utbildningsutbudet omfattar kurser inom räddningstjänstområdet som t.ex. Skydd mot Olyckor (SMO) och räddningsinsats, olika vidareutbildningar och fortbildningar samt en mängd andra utbildningar inom området samhällskydd och beredskap baserat på efterfrågan. Närmare beskrivning av dessa utbildningar ges i kapitel 3. 11 Utbildningar som stödjer kommunernas säkerhetsarbete. Se exempel 80 – 91.

MSB:s övningsverksamhet är frekvent och omfattande. MSB svarar för att samordna, genomföra och stödja regionala, nationella och internationella övningar inom området samhällskydd och beredskap. Något direkt stöd eller samverkan ges inte från MSB till kommuner. Stödet MSB ger är indirekt via länsstyrelserna. Se kapitel 3.5 Metoder (exempel 47).

2.10 Stöd till kommunernas miljöarbete

I lagen om skydd mot olyckor sägs i 1 kap 1 § (portalparagrafen) att denna lagstiftning syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

Sett i ett internationellt perspektiv är miljöaspekten om inte unik så i varje fall ovanlig. Detta har fått till följd bl.a. att kommunernas räddningstjänster, i nära samverkan med MSB, tagit fram koncept om genomförandet av räddningsinsatser vid en olycksplats som minskar den starkt negativa påverkan på miljön som en olyckshändelse ofta medför. Det innebär att svensk räddningstjänst kan släcka bränder och rädda liv samtidigt som utsläpp från olyckshändelsen av exempelvis rök och förorenat släckvatten kan minimeras.

Exempel på MSB:s stöd till kommunerna ges i kapitel 3.5 Metoder (exempel 44 – 46).

2.11 Beredskap

Kommunerna ansvarar för att vidta insatsförberedande åtgärder och att utföra räddningsinsatser på lokal nivå. De ska analysera sina risker och planera för att effektivt kunna hantera dem om olyckor inträffar. Detta innebär att de också behöver utrustning och kompetens för detta. Kommunerna ska, så långt det är möjligt, ha beredskap och resurser för att hantera sina egna risker.

För stora, komplexa eller sällan förekommande händelser, där kommunerna inte rimligen kan hålla tillräcklig beredskap på egen hand, förväntas de samverka med exempelvis andra kommuner.

Det är viktigt att samverkan sker redan när planering för insatser genomförs. Resurser som kommunen inte själv har och inte har möjlighet att införskaffa, behöver inventeras och alternativ tillgång till sådana planeras. Det kan exempelvis ske genom samverkansavtal med andra kommuner och privata aktörer eller via samarbete med frivilliga förstärkningsresurser.

Länsstyrelsen har en stödjande och samordnande roll inom krisberedskapen. De har geografiskt områdesansvar på regional nivå och är en länk mellan lokala och regionala aktörer samt nationell nivå. De har därmed en viktig roll som sammanhållande länk inom och mellan län vid allvarliga händelser. De förväntas stödja och verka för samordning av kommuner och andra aktörer inom sitt område, exempelvis med inventering och koordinering av resurser.

Exempel på MSB:s stöd till kommunerna ges i kapitel 3.12 MSB:s beredskap (exempel 92– 93).

2.12 MSB:s förstärkningsresurser

När kommunens och regionens egna resurser inte räcker till, har MSB förstärkningsresurser som kan användas. MSB har resurser i form av utrustning och inom vissa områden även resurser i form av personal som stöttar vid insatsen. Resurserna är främst avsedda för nationellt bruk, men kan vid behov också användas internationellt. Kommunerna ska själva, så långt det är möjligt, klara att hantera sina risker. De förväntas samverka inom regionen kring händelser de inte kan klara själva. För situationer när händelsen är alltför komplex, alltför stor eller långdragen för att inte heller regionens samlade resurser ska räcka till, har MSB förstärkningsresurser inom olika områden som kan användas.

Exempel på MSB:s stöd ges i kap 3.13 MSB förstärkningsresurser (exempel 94 – 98).

2.13 Internationellt och EU arbete – stöd till kommunerna

Även MSB:s internationella verksamhet har betydelse för kommunernas beredskap och kompetens. Inom ramen för det humanitära biståndet ger MSB

stöd framför allt till Förenta Nationerna i humanitära kriser. Den beredskap i form av kompetent personal och räddningsmateriel som MSB har är också en resurs för kommunerna om behov uppstår. Exempelvis arbetar MSB med att utveckla sök- och räddningsförmågan så att den även kan användas nationellt vid exempelvis ras och skred. Dessutom utvecklas en förmåga kallad Host Nation Support (HNS), vilken ska kunna stödja kommuner att ta emot internationell hjälp vid en omfattande händelse som kräver mer resurser än de som finns i Sverige.

MSB:s internationella erfarenheter och kompetens från katastrofer i andra länder är avgörande för att kunna stödja kommunerna med ovanstående förmågor. Vidare deltar personer från kommunsektorn varje år i internationella uppdrag, kurser och övningar genom MSB, främst inom områdena sök- och räddning, översvämning och diverse kurser inom katastrofhantering.

MSB deltar i ett växande antal internationella projekt inom Europeiska Unionens och Förenta Nationernas ansvarsområden. Under 2012 och första halvåret 2013 har över 50 personer från den kommunala sektorn deltagit i dessa projekt.

Exempel på MSB:s stöd till kommunerna ges i kapitel 3.14 Internationella insatser (exempel 99 – 100).

3. Hundra exempel på MSB:s stöd till kommunerna

I det följande redovisas översiktligt hundra åtgärder som MSB vidtagit för att stödja kommunerna i syfte att utveckla det breda och samordnade säkerhetsarbetet.

Redovisningen omfattar inte allt stöd som ges till kommunerna men tjänar som översiktligt exempel på former, innehåll och omfattning av stödet.

3.1 Allmänt

Ex. 1 Vägledning för risk- och sårbarhetsanalyser

Kommuner och landsting ska göra en risk- och sårbarhetsanalys enligt lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Från den 1 januari 2011 gäller av MSB beslutade föreskrifter kring redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2010:6). Föreskrifterna riktar sig till kommuner och landsting. Syftet med föreskrifterna är att få mer enhetlighet och jämförbarhet samt att öka kvalitén.

Under 2012 genomfördes en uppföljning av föreskrifterna. Resultatet visar att kvalitén, enhetligheten och jämförbarheten hade ökat men att det finns en utvecklingspotential vad gäller möjligheten att jämföra olika myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser. Uppföljningen visar även att kommunerna uppfattar att föreskrifterna stödjer deras arbete med risk- och sårbarhetsanalyser. För att ytterligare öka jämförbarheten och att rätta till sakfel i nuvarande föreskrifter har ett arbete påbörjats med att utforma nya föreskrifter.

MSB tog våren 2011 fram en vägledning i syfte att bl.a. stödja kommuner i deras arbete med risk- och sårbarhetsanalyser och ge förslag på hur den analytiska processen kan bedrivas.

Vägledningen för risk- och sårbarhetsanalyser är inte styrande eller reglerande utan ska endast ses som ett stöd och vägledning i arbetet. Den är upplagd så att den i ett inledande kapitel beskriver de övergripande målsättningarna med samhällets krisberedskap och risk- och sårbarhetsanalysernas roll i styrningen av samhällets krisberedskap. Behovet av en helhetssyn poängteras och att man bör eftersträva att så långt möjligt samordna analysarbetet utifrån de lagstiftningar som gäller.

Nästa avsnitt tar upp det förebyggande arbetet och beskriver risk- och sårbarhetsanalysernas del i riskhanteringen samt det breda förebyggande och förberedande säkerhetsarbetet. I detta avsnitt behandlas även samhällsviktig verksamhet och sekretessfrågor.

I påföljande avsnitt diskuteras aktörernas roller och ansvarsområden i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. Det följs av ett avsnitt som beskriver de

grundläggande delarna i en risk- och sårbarhetsanalys. Avslutningsvis presenteras olika metoder och verktyg som kan användas för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. MSB har här gjort ett urval av de mest förekommande metoderna.

MSB:s vägledning används dagligen i kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser. Detta märks av de flitigt inkommande förfrågningar om hur avsnitt i vägledningen ska hanteras. Omkring 25 förfrågningar, muntliga såväl som skriftliga, inkommer varje vecka till MSB. De flesta kan besvaras omgående.

Ex. 2 Vägledning för kommunala handlingsprogram

Enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor ska kommunen ha handlingsprogram för förebyggande verksamhet och för räddningstjänst.

I programmet för förebyggande verksamhet anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. I programmet ska också anges hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad och hur den planeras.

I handlingsprogrammet för räddningstjänst anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som kan leda till räddningsinsatser. I programmet ska även anges vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra sådana insatser. Som en del av förmågan ska anges vilka resurser kommunen har och avser att skaffa sig.

I april 2011 gav MSB ut en reviderad upplaga av Systematiskt säkerhetsarbete att arbeta med kommunala handlingsprogram, nu med rubriken *Vägledning för kommunala handlingsprogram*. Vägledningen är förändrad och uppdaterad för att den ska vara aktuell och kunna ge stöd till kommunerna i arbetet med handlingsprogram. Det gäller för såväl de kommuner som bara väljer det direkta ansvarsområdet enligt LSO som för dem som väljer att bredda sitt säkerhetsarbete och sitt handlingsprogram till att även omfatta andra olyckor och skador. Målsättningen är att vägledningen ska vara inspirerande både för kommuner som vill ta nya tag och för dem som redan kommit långt i arbetet.

Den första delen i vägledningen beskriver vad handlingsprogrammet enligt LSO kan innehålla. Syftet är att förtydliga och konkretisera vad som faktiskt kan redovisas i handlingsprogrammen. Den andra delen berör processen kring systematiskt säkerhetsarbete som har fyra grundläggande beståndsdelar; planering, genomförande, uppföljning och förbättring. Processen beskrivs utifrån sju steg, där uppdelningen ska ge större möjlighet till en djupare förståelse för varje delmoment i arbetet. Fyra exempel från Laholms kommun, Luleå kommun, Öckerö kommun och Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund redovisas som inspirationskällor för andra kommuner inför det fortsatta arbetet.

Ex. 3 Vägledning för hantering av extraordinära händelser

Av LEH följer att kommuner och landsting ska fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser. MSB arbetar med en vägledning för att stödja

kommuners och landstings arbete med planering inför extraordinära händelser. Vägledningen håller på att färdigställas.

Ex. 4 Vägledning för identifiering av samhällsviktig verksamhet

En grundförutsättning för att arbeta med skydd av samhällsviktig verksamhet är att den är identifierad. Inom ramen för arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och Styrel (ett planeringssystem för prioritering av samhällsviktiga elanvändare) ska samhällets aktörer (bl.a. kommuner) identifiera samhällsviktig verksamhet.

Vid en allvarlig händelse eller kris är vissa resurser sannolikt begränsade och därmed är det viktigt att arbeta för att säkra leveranserna till de identifierade samhällsviktiga verksamheterna. Vid sådana bristscenarier bör ansvariga myndigheter också planera för att prioritera mellan verksamheter.

MSB tar under 2012 och 2013, som en del av en handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet, fram en vägledning där en metodik presenteras för att identifiera samhällsviktig verksamhet och analysera konsekvenser och kritiska beroenden vid ett bortfall av verksamheten. En sådan analys är ett viktigt underlag för styrning och prioritering av resurser.

Vägledningen ska vara ett metodstöd och en inspiration i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet. Metodstödet beräknas finnas framme vid årsskiftet 2013/2014.

Ex. 5 Tillsynsvägledning

MSB arbetar med tillsynsvägledning inom lagen om skydd mot olyckor (LSO) och lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Den är definierat som uppföljning, utvärdering och samordning av den operativa tillsynen samt stöd och råd till operativa tillsynsmyndigheter. Indirekt kan man säga att MSB genom att följa upp hur kommunerna arbetar kan identifiera olika typer av utvecklingsbehov som kan handla om bättre samordning, utvecklade tillsynsmetoder eller tekniskt stöd mm.

Varje år sammanställs data om hur kommunerna arbetar med lagen om skydd mot olyckor (LSO) och lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Informationen sammanställs i en årsrapport för respektive område och finns tillgänglig på www.msb.se.

För att speciellt ge kommunerna vägledning när det gäller den tillsyn som kommunerna ska bedriva enligt LSO har MSB tagit fram boken "*Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor*". Boken fokuserar främst på tillsynen enligt 2 kap 2 § som består av att följa upp den enskildes skyldighet att ha ett skäligen brandskydd.

Under 2012 genomförde MSB 13 seminarier, där närmare 400 personer deltog för att ta del av och diskutera bokens innehåll. En reviderad utgåva gavs ut i augusti 2013.

Ex. 6 Uppföljning av samhällets krisberedskapsförmåga 2012

MSB har genomfört en samlad bedömning av förmågor och risker i det svenska samhällets krisberedskap. Det huvudsakliga underlaget är de risk- och sårbarhetsanalyser och särskilda förmågebedömningar, i enlighet med MSBFS 2010:7, som den 15 november 2012 hade inkommit till myndigheten från samtliga länsstyrelser och de centrala myndigheter som anges i krisberedskapsförordningen (KBF, 2006:942). Samtliga analyser och förmågebedömningar har gått igenom och analyserats. Redovisningen av risker och förmågor görs på regional och central myndighetsnivå. Kommuners och landstings bedömningar är representerade genom länsstyrelsernas bedömning för länen respektive Socialstyrelsens bedömning för vård- och omsorgssektorn.

MSB har till uppgift att följa upp och utvärdera krisberedskapen i Sverige och bedöma om vidtagna åtgärder för att förbättra krisberedskapen har fått önskad effekt. Denna uppföljning utgör en del i den kontinuerliga granskningen av krisberedskapsarbetet och ska leda till ett lärande och ett ständigt förbättringsarbete inom området. Målgruppen för uppföljningen är kommuner, landsting, myndigheter och allmänhet.

MSB gjorde 2012 en särskild bedömning av förmågan att motstå och hantera allvarliga störningar i dricksvattenförsörjningen. MSB bedömer att denna förmåga delvis har förbättrats sedan Riksrevisionens granskning 2008, främst vad gäller nödvattenförsörjning. Förmågan är ändå bristfällig med stora variationer mellan olika län och sektorer. Bristerna handlar bland annat om de avgörande förmågorna vid bortfall av dricksvattenförsörjningen; att ha tillgång till nödtoaletter och att snabbt kunna ta dem i bruk. Det finns också oklarheter kring nödvattenförsörjning. Möjligheterna att flytta verksamhet eller att utrymma de invånare som berörs är begränsade. Ett större avbrott under längre tid innebär en påfrestning om en tätort eller flera kommuner drabbas samtidigt. Detsamma gäller om en annan allvarlig händelse inträffar parallellt med dricksvattenavbrottet.

Ex. 7 Ekonomiskt stöd till kommunerna via krisberedskapsanslaget

Kommuner tilldelas medel från anslag 2:4 Krisberedskap. Under 2012 tilldelades kommunerna sammanlagt ca 356 mnkr av anslaget. 289 mnkr fördelades som bidrag för krisberedskapsuppgifter enligt lagen (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Den årliga utbetalningen är bunden till vad som avtalats med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och styrs av en fördelningsnyckel där kommunerna får olika summor som bland annat beror på antalet invånare i respektive kommun eller landsting samt närheten till en storstadsregion.

Kommunerna fick 2012 också 67 mnkr i stöd och bidrag för utrusning av kommunernas ledningsplatser. Dessa medel styrs särskilt i villkor i MSB:s regleringsbrev.

Utöver den ersättning som fördelas direkt till kommunerna deltar dessa även

på olika sätt också när det gäller flera av de beredskapsaktiviteter som centrala myndigheter och länsstyrelser anordnar med stöd av anslag 2:4 Krisberedskap. Deltagande i dessa projekt har även positiva effekter på kommunernas förmåga.

3.2 Forskning

MSB har en årlig forskningsbudget om ca 120 miljoner kronor och forskningsportföljen omfattar ca 75 pågående projekt varav flertalet berör kommunernas ansvarsområden.

Nedan följer ett antal exempel på forskningsprojekt ur MSB:s forskningsportfölj där forskningsresultat kan komma kommunerna till nytta.

Ex. 8 Forskningsprogrammet "Anlagd brand"

"*Anlagd brand*" är ett femårigt forskningsprogram som initierades av Brandforsk och där MSB har varit en av finansiärerna. Forskarna skulle särskilt studera anlagda skolbränder, som är vanliga i Sverige. Projektet slutredovisades i maj 2013 och har resulterat i ett flertal rekommendationer om hur kommuner och skolor ska kunna minska antalet skolbränder.

Ex. 9 Responssystem i kommuner

"*Dynamisk planering av responssystemet i kommunen*" är ett projekt som syftade till att effektivisera den kommunala räddningstjänsten. Projektet initierades av MSB men behovet av åtgärder har dokumenterats och framtagits av flera kommuner i landet.

Ex. 10 Ramforskningsprogram om säkerhetsarbete

"Säkerhetsarbetets relevans och effekter" är ett femårigt ramforskningsprogram som syftar till att undersöka effekter av lokalt säkerhetsarbete, till exempel hur kommuner arbetar med att göra lokala miljöer såsom lekplatser och gångvägar säkrare. I programmet studeras även vilket genomslag lagstiftning får i myndigheters och kommuners säkerhetsarbete.

Ex. 11 Ramforskningsprogrammet "PRIVAD"

"*PRIVAD*" är ett annat femårigt ramforskningsprogram som bygger vidare på de resultat och de slutsatser som ramforskningsprogrammet "FRIVA" producerade. Den övergripande målsättningen med PRIVAD är att utveckla metoder och verktyg för risk- och sårbarhetsanalyser på alla nivåer i samhället med avsikt att bättre kunna förutse, förebygga och hantera alla typer av risker och hot i samhället. Tidigare forskning har varit fokuserad på den regionala nivån och därför har det nya ramforskningsprogrammet som ambition att försöka täcka in samtliga kommunala analyser.

Ex. 12 Kommunal samverkan och samordning vid kriser

I forskningsprojektet "*Kommunal samverkan och samordning vid kriser*" studeras hur lokala organisationer, såsom skolor, vårdinstitutioner och räddningstjänst klarar av att samverka när de befinner sig i en kris.

3.3 Statistik

Varje år ger MSB ut ett antal statistikrapporter. I dessa bearbetas egen och andra myndigheters data för att ge samlade bilder av olyckor, kriser och säkerhetsarbetet i Sverige. MSB har i sitt regleringsbrev för 2013 fått i uppdrag att ta fram ett förslag på hur myndighetens produktion av statistik kan ingå i Sveriges officiella statistik. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet i april.

Ex. 13 Räddningstjänstens insatser – insatsstatistik

MSB:s insatsstatistik belyser de olyckor där den kommunala räddningstjänsten genomför räddningsinsatser och de skadebegränsande åtgärder som vidtas. Efter en insats upprättar räddningstjänsterna en insatsrapport som skickas till MSB. Data bearbetas och sammanställs årligen i rapporten "*Räddningstjänst i siffror*" samt tillgängliggörs via informationssystemet IDA (Indikatorer, Data och Analys). Insatsstatistiken är det enskilt största systemet för statistik inom MSB och bygger på uppgifter som samlats in sedan 1996. Under 2012-2014 genomförs en större omarbetning av systemet för insatsrapportering. Arbetet leds av en styrgrupp med representanter för kommuner, länsstyrelserna, branschorganisationer samt forskarvärlden. Avsikten är att modernisera det befintliga systemet och öka dess möjligheter att mäta händelsetyper, orsaker, insatsernas genomförande samt skadeutfall.

Ex. 14 IDA – informationssystem för statistik och analys

Informationssystemet IDA är MSB:s verktyg för att presentera statistik och analys på webben. Här finns statistik från MSB:s olika register kring olyckor, skador, säkerhets- och krishanteringsarbete. Via IDA tillhandahålls även statistik från Socialstyrelsen kring personskador till följd av olyckor samt självmord. Avsikten är att göra det enklare för användaren att hitta, välja och presentera statistik och analyser om olyckor och skador samt säkerhets- och krishanteringsarbete på lokal, regional och nationell nivå. Huvudmålgrupp är kommuner och systemet syftar till att ge stöd med fakta vid planering, uppföljning och utvärdering.

IDA har rönt stor uppskattning hos kommunerna. Genom IDA underlättas planeringen i kommunerna, identifieringen av risker sker enklare och säkrare vilket utöver att öka kvaliteten på planeringen även medför en reducering av risker i samhället.

Ex. 15 Bostadsbränder – fördjupad datainsamling

I syfte att skapa en djupare förståelse för de mekanismer och förhållanden som leder till bostadsbränder introduceras maj 2013 en fördjupad datainsamling. Insamlingen, som bedrivs av MSB i samverkan med Brandforsk och ett antal större kommuner/räddningstjänstförbund, genomförs i form av provdrift under cirka ett års tid. Efter denna tid avses en utvärdering genomföras varefter insamlingen kan spridas till ytterligare intresserade kommuner.

Statistiken över bostadsbränder publiceras flitigt i media vilket gör att frågor väcks om orsaker och vad som gjorts och görs för att minimera sådana

bränder. Det är en faktor som också bidrar till att minska antalet bränder i bostäder i landet.

Ex. 16 Databas över dödsbränder

MSB samlar in och analyserar uppgifter om inträffade dödsbränder. Preliminär statistik presenteras varje månad samt sammanställs på årsbasis i informationssystemet IDA. Målsättningen är att samla in erfarenheter, följa trender och ta fram kunskap om bränder som medför dödsfall.

Ex. 17 Naturolycksdatabasen

Den nationella naturolycksdatabasen innehåller dokumenterade erfarenheter från naturolyckor. Genom databasen görs befintlig information om inträffade naturolyckor i Sverige tillgänglig på webben. Dokumentation som tidigare funnits utspritt på många olika instanser i samhället finns här samlat och sammanställt till en helhetsbild.

Ex. 18 Öppna jämförelser trygghet och säkerhet

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) publicerar varje år sedan 2008 i samverkan med MSB resultat- och resursindikatorer inom området trygghet och säkerhet. Dessa presenteras i rapportform och på webben. Målgruppen är kommunala politiker och tjänstemän. 2012 var temat samhällskostnader för olyckor.

3.4 Analyser

Ex. 19 Olycksutredningar

Sedan 2004 har kommunerna en skyldighet att undersöka olyckor som föranlett räddningsinsats. Olyckans orsaker, förlopp och hur räddningsinsatsen genomförts ska undersökas. Sedan 2010 stöder MSB kommunernas arbete med sådana undersökningar genom ett nätverk av 14 regionala samordnare. Samordnarna, som arvoderas på deltid av MSB, har till uppgift att genomföra utbildningsdagar och erfarenhetsträffar för kommunerna i respektive region samt att etablera nätverk mellan kommunerna och statliga myndigheter såsom länsstyrelser och Trafikverket. Vidare samlar MSB in fördjupade olycksundersökningar från bränder, trafikolyckor, drunkningsolyckor och utsläpp av farliga ämnen etc. Ett urval av de olycksundersökningar som skickats in till MSB presenteras på www.msb.se och i redaktionellt bearbetad form i Tjufyra7.

Ex. 20 Samhällskostnader för olyckor och förebyggande arbete

MSB beskriver den samhällsekonomiska belastningen som olyckor och kriser medför. Detta omfattar såväl kostnader för de olyckor som inträffar som kostnader för det förebyggande arbetet. Exempelvis finns beräkningar för trafikolyckor, fallolyckor, bränder, drunkning och smittsamma sjukdomar. Under 2013 genomförs en studie avseende samhällets kostnader för att förebygga översvämningar. Vidare arbetar MSB kontinuerligt med att genomföra kostnads-nyttostudier av olika åtgärder. Under 2012 utgavs

exempelvis en studie avseende den samhällsekonomiska nyttan av sprinkler i särskilda boenden för äldre.

Ex. 21 Analyser av olyckor och skador

MSB har tagit fram ett antal rapporter som närmare analyserar olyckor och skador t.ex. "*Personskador i Sverige*", "*Döda och skadade i bränder*" samt inrapporterade händelser med farliga ämnen.

Ex. 22 Statistik och olycksundersökning

Ett antal metodhandböcker och vägledningar till stöd för kommunernas hantering av statistik olycksundersökningar finns tillgängliga.

I rapporten "*Hur tar kommunerna tillvara erfarenheter från olyckor och allvarliga händelser*" redovisas resultat från och analys av arbetet i 30 kommuner.

Ex. 23 Översiktliga karteringar

Översiktliga stabilitets- och översvänningskarteringarna ingår som en del i MSB:s uppdrag att förse landets kommuner och länsstyrelser med översiktligt planeringsunderlag.

Prioritering av stabilitetskarteringar bygger på ett underlag framtaget av MSB i samråd med SGI. De kommuner som har störst problem med stabilitet prioriteras. Arbetet med att ta fram de översiktliga stabilitetskarteringarna pågår kontinuerligt.

De översiktliga översvänningskarteringarna visar de områden som hotas av översvämning när vattenflödena uppnår en viss nivå. Kartorna visar utbredningsområden för 100-årsflödet och det beräknade högsta flödet för respektive vattendrag. MSB har hittills karterat ca 75 vattendrag efter en prioritering framtagen i samråd med länsstyrelserna och SMHI. Karteringarna läggs löpande ut på www.msb.se.

Under 2013 påbörjas arbete med att uppdatera översvänningskarteringarna med höjddata ur NNH (Ny nationell höjdmmodell) och klimatkompenserade flöden för att spegla ett framtida klimat. En vägledning för framtagning av översvänningskarteringar kommer att tas fram som stöd till de kommuner som på eget initiativ planerar att genomföra översvänningskarteringar.

Ex. 24 Översvänningsdirektivet

MSB beslutade i december 2011 att 18 orter i Sverige har betydande översvänningsrisk enligt förordningen om översvänningsrisker (SFS 2009:956). Utifrån detta beslut följer att MSB under 2013 ska ta fram kartor över områden där en översvämning riskerar att få betydande konsekvenser. Kartor kommer att tas fram för 50-, 100- och 200-årsflöde samt ett beräknat högsta flöde. För de områden som omfattas av 50- och 100-årsflödet samt det beräknade högsta flödet ska de fem länsstyrelser som är vattendistriktsansvariga ta fram riskkartor för att identifiera vilka värden inom människors hälsa, ekonomisk verksamhet, miljö samt kulturarvet som kan hotas vid en översvämning. Dessa kartor ska vara färdigställda under 2013.

Ex. 25 Utvärdering av oljepåslag

I september 2011 drabbades Tjörns kommun av ett omfattande oljepåslag. Den kommunala räddningsinsatsen pågick i närmare en månad och engagerade ett stort antal aktörer. Saneringsarbete tog därefter vid och pågick i ett drygt år. Arbetet med miljöuppföljning och hantering av ersättningskrav pågår fortfarande.

Tillsammans med Havs- och Vattenmyndigheten (HaV) genomför MSB under 2013 en utvärdering av hur oljepåslaget hanterats. I utvärderingen ingår att bedöma förmågan hos centrala aktörer för att agera och ge stöd vid en sådan händelse. Syftet med utvärderingen är att bidra till lärande för att hantera framtida oljepåslag.

3.5 Metoder

Ex. 26 Idéskriften "Ta ett samlat grepp"

Allt sedan LSO infördes 2004 har diskussioner förts kring målstyrning och vilka krav det ställer på kommunen. Handlingsprogrammen var enligt LSO verktyget för att politiskt inrikta det förebyggande arbetet mot olyckor och räddningstjänsten. I samverkan med SKL utgavs under 2012, med nytryck i mars 2013, idéskriften "*Ta ett samlat grepp*" som diskuterar kring kommunernas breda ansvar inom områdena skydd mot olyckor och krishantering.

Ex. 27 Prioritering av samhällsviktig verksamhet

MSB har tillsammans med Statens energimyndighet och affärsverket Svenska kraftnät utarbetat ett inriktningsdokument om elprioritering. Arbetet har bedrivits i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting, Svensk Energi samt andra berörda myndigheter och aktörer. Inriktningsdokumentet ska ge underlag för bedömning av i vilken prioriteringsordning som begränsning eller avbrytande av överföring av el till elanvändare ska genomföras i händelse av förutsedd eller plötsligt uppkommen kortsiktig elbrist.

Arbetet kring prioritering och samhällsviktig verksamhet som bedrivits inom ramen för STYREL kommer också användas som underlag i arbetet med den nationella strategin för skydd av samhällsviktig verksamhet och det är också en viktig vägledning för kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Ex. 28 Skolmaterial

MSB erbjuder kostnadsfritt skolmaterial inom området samhällets och den enskildes säkerhet för skolans alla åldersgrupper. Syftet är att lära barn och unga att hantera risker och faror i den egna vardagen. Andra delar i utbudet - främst riktat till högstadiet och gymnasiet - tar upp vad samhället gör för att förbereda och hantera en stor olycka eller en kris. Sveriges bidrag till stabilitet i närområdet och internationell fred ingår också.

Ex.29 Barns och ungas säkerhet

Boken har tagits fram i samverkan med en rad myndigheter inom ramen för Barnsäkerhetsrådet men ges ut av MSB. Boken syftar till att ge en generell och

aktuell bild av var och hur barn skadas i Sverige, samt att förmedla tips, råd och goda exempel på hur man kan arbeta på lokal nivå för att förebygga skador bland barn.

Ex. 30 Äldresäkerhet

MSB ger kommunerna stöd i deras arbete med äldresäkerhet. Bl.a. har kampanjen ”*Peppar peppar - en dag för seniorers säkerhet*” rönt stor uppskattning. På MSB:s webbplats DinSäkerhet.se finns materiel (bl.a. filmer) som vänder sig direkt till den äldre generationen. En metodbok ”*Systematiskt arbete för äldres säkerhet*” finns också som visar på en modell för systematiskt och långsiktigt arbete för äldres säkerhet.

Ex. 31 Vattensäkerhet

Inom området vattensäkerhet har MSB tagit fram ”*Guide till ökad vattensäkerhet – för kommuner och andra anläggningsägare*”. Ett informationsmaterial om systematiskt säkerhetsarbete för att motverka drunkningsolyckor i kommunala miljöer.

Ex. 32 Evenemangssäkerhetsguiden

Säkerhetsguiden för evenemang färdigställdes första gången 2008. Den har reviderats och är nu även översatt till engelska. Avsikten med guiden är att skapa samsyn när det gäller säkerhetsbegrepp, att öka möjligheterna för tydlig kommunikation och ett konstruktivt samarbete mellan inblandade aktörer. Guiden ska stödja kommuner, polismyndigheter, arrangörer och övriga berörda kring olika typer av större evenemang och planeringen av säkerheten kring dessa.

MSB deltar i utbildning för personer från myndigheter, kommuner, arrangörer och sjukvården som arbetar med stora och små evenemang runt om i Sverige.

Ex. 33 Information om brandrisk i skog och mark

På webbplatserna www.msb.se och DinSäkerhet.se finns förenklade gräs- och brandriskkartor som främst riktar sig till allmänheten. I anslutning till kartorna finns också råd och förebyggande information samt annan relevant information som kan vara aktuell för vegetationsbränder eller vid eldning utomhus.

Under 2012 driftsatte MSB den mobila applikationen ”BRANDRISK Ute” för smarta telefoner och surfplattor. Applikationen kan laddas ner och visar på ett förenklat sätt aktuell risk för gräs- eller skogsbrand från den mobila enhetens position. Det går också att söka aktuell brandrisk och prognoser för andra orter. Med hjälp av applikationen kan man, genom checklistor och film, få råd och information om förebyggande åtgärder och hur man kan elda mer säkert utomhus.

Under våren 2013 har ”appen” utvecklats ytterligare. Marknadsföringsåtgärder och kommunikationsinsatser har därefter genomförts för att få målgrupperna att ladda ner och använda BRANDRISK Ute.

Ex. 34 Aktiv mot brand - kampanj

Inom ramen för den nationella strategin för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda har MSB i bred samverkan med andra organisationer planerat en långsiktig nationell informationsinsats. Kampanjen *Aktiv mot brand* startade i december 2012 och kommer att bedrivas under flera år med syfte att bidra till att öka människors kunskaper och motivera dem att ta ett aktivt, personligt ansvar för det egna brandskyddet. Kampanjen bygger på samarbete mellan nationella, regionala och lokala aktörer. Det finns ett kampanjmaterial med gemensamma budskap som alla kan använda. Lokala aktiviteter kopplas till den övergripande nationella kampanjen. Kampanjmaterialet kan t.ex. användas av räddningstjänsterna i deras förebyggande arbete, i bostadsbolagens introduktioner för nya hyresgäster eller av försäkringsbolagen i deras information om brandskydd.

Ex. 35 Brandsäker bostad för alla

En arbetsgrupp, där förutom MSB bl.a. Socialstyrelsen och olika kommuner ingått, har tagit fram en vägledning för hur man på kommunal nivå kan identifiera och sätta in riskreducerande åtgärder för de personer som är särskilt utsatta för och vid bränder. Vägledningen, som blev klar april 2012, innehåller konkreta exempel från olika kommuner som belyser vilka grupper av individer det är lämpligt att fokusera på och vilka aktörer i kommunen som har en viktig roll i arbetet med att individanpassa brandskyddet. Exempel ges på olika arbetsmetoder och förutsättningar att ta hänsyn till för att underlätta planering, genomförande och uppföljning av ett arbetssätt som syftar till att åstadkomma brandsäkra bostäder för de som bäst behöver det i samhället.

Ex. 36 Brandskydd 2013 - förebyggandekonferens

I april 2013 genomfördes Förebyggandekonferensen om brandskyddsfrågor. Närmare 400 deltagare från framför allt de kommunala räddningstjänsterna deltog. Temat för årets konferens var brandskydd i olika boendemiljöer och för olika grupper i samhället. Bland annat gavs exempel på hur kommuner, med utgångspunkt i den nationella strategin för stärkt brandskydd, arbetar med att förbättra brandskyddet för särskilt riskutsatta och för att förebygga eldstadsrelaterade bränder.

Ex. 37 "Making Cities Resilient"

Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters (HFA) är en internationell handlingsplan som syftar till att minska sårbarheter för naturkatastrofer. 192 regeringar runt om i världen har antagit HFA. Genom HFA har länderna förbundit sig att vidta åtgärder för att minska sårbarheter för naturkatastrofer. MSB har uppdraget att driva Sveriges nationella plattform för arbete med naturolyckor och med detta samordna vår implementering av HFA.

En av Sveriges nationella plattforms uppgifter är att uppmuntra och stödja kommuner att delta i FN:s "Making Cities Resilient"-kampanj. Kampanjen lanserades maj 2010 av FN:s organ för internationell katastrofriskreducering (UNISDR). Syftet med kampanjen är att främja genomförandet av HFA på lokal nivå. Målen med kampanjen är att 1) öka kunskap och medvetenhet om

riskerna för katastrofer och den roll som lokala myndigheter spelar, 2) höja det politiska stödet för riskhantering på lokal nivå, 3) få starkare samverkan mellan den lokala och nationella politiken och 4) genomföra HFA på lokal nivå, tillhandahålla verktyg, utbildning och kapacitetsutveckling.

MSB stödjer kommunerna på flera sätt. Alla kommuner har fått en inbjudan att delta i "Making Cities Resilient"-kampanjen. MSB svarar för webbsidor som innehåller en kunskapsbank, inbjudningar till internationella konferenser, länkar till FN:s Preventionwebb mm. Därutöver håller MSB kontakt med deltagande kommuner (numera Arvika, Göteborg, Jokkmokk, Jönköping, Karlstad och Kristianstad). Dessutom stödjer MSB kommuner med förberedelser inför olika internationella uppdrag.

Ex. 38 Sambruksprocesser

MSB medverkar i arbetet med att utveckla kommunernas räddningsinsatser att bli effektivare. Detta bland annat genom sambruk av kommunförvaltningarnas samlade kompetens och resurser. Målet med sambruksprocessen är att bidra till byggandet av en robust kommunal beredskap för hantering av händelser inom det samhälleliga ansvarsområdet. Syftet med MSB:s satsning är att öka den kommunala förmågan att genomföra effektivare insatser genom merutnyttjande av samhälleliga beredskapsresurser.

MSB har medverkat i en kartläggning och analys av larm- och incidenthanteringen i Öckerö kommun. I kartläggningen identifierades 31 olika larmtyper, varav trygghetslarm stod för ca 80 % av antalet larm och för ca 35 % av antalet timmar för att hantera larmen. Alternativa lösningar, som införande av larmsamordningsgrupp, införande av tjänsteman i beredskap och samutnyttjande av personal, utrustning och materiel identifierades och belystes. Modellen för kartläggning och analys är utvecklad för att fungera ur ett nationellt perspektiv och i början av 2013 har modellen använts i Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund.

Projektet kan ses som ett exempel på MSB:s ansträngningar att få krishantering och räddningstjänst att ses som en helhet.

Ex. 39 Nyttan av en förstainsatsperson vid räddningsinsats

MSB har medverkat i en samhällsekonomisk utvärdering av förstainsatspersoner (FIP) i Jönköpings län. FIP är den person som kommer först fram och kan påbörja åtgärder, och kanske stoppa skadeutbredningen, vid en olycka eller händelse. Slutsatsen är att FIP är samhällsekonomiskt lönsamt för samtliga utvärderade stationsområden. Nyttan per satsad krona ligger i intervallet 3 till 9 kronor.

Ex. 40 Effektiva räddningsinsatser

MSB har påbörjat ett arbete med att ta fram en sammanhållande inriktning för hur den kommunala räddningstjänsten bör utvecklas och för att beskriva vad som bör känneteckna en effektiv räddningsinsats.

En effektiv räddningsinsats kräver åtgärder såväl före som efter själva händelsen, inte bara under själva insatsen. Detta medför att stödet till räddningstjänsten måste vara mångsidigt och innehålla verktyg för att hantera alla skeden av en olycka.

Arbetet genomförs i samverkan med några kommunala räddningstjänster samt SKL och beräknas bli slutfört under 2015.

Ex. 41 Alternativa släckmetoder

Under 2012 genomfördes en studie för att kartlägga användandet av alternativa släckmetoder och deras förmåga. Detta för att kunna jämföra med de mer traditionella metoderna för brandsläckning. Målet är att ta fram alternativa metoder som ger en säkrare arbetsmiljö för räddningstjänstens insatspersonal och minimerar skador på egendom och miljö.

Exempelvis har, inom ramen för EU-projekten FIREFIGHT I 1 och 2, ett taktik- och metodkoncept tagits fram som utgår från en släckningsmetod som innebär att invändig släckning genomförs utifrån, dvs utan rökdykarinsats.

Ex. 42 "Kemkoordinatorer"

MSB har avtal med 12 kommuner om att det i kommunen ska finnas en person som kan fungera som kemkoordinator.

Kemkoordinatorns uppgift är att stötta kommunerna i omkringliggande region i frågor som gäller planering och beredskap för olyckor med farliga ämnen.

Sedan 2010 har en särskild satsning genomförts med syfte att höja

räddningstjänstens förmåga att hantera händelser med radioaktiva ämnen.

Satsningen omfattade stöd med utbildningsmaterial, metodik för kartläggning av strålkällor samt stöd till insatsplanering.

Ex. 43 Jämställdhet och mångfald inom räddningstjänsten

MSB har tagit fram ett handlingsprogram för jämställdhet och mångfald i det kommunala säkerhetsarbetet 2009 – 2014. Det börjar nu ge resultat.

Erfarenheter visar att allt fler räddningstjänster numer strävar efter att bredda personalens kompetenser, förändra attityder och värderingar samt arbeta mer aktivt för att rekrytera kvinnor och personer med utländsk bakgrund.

Som en del av handlingsprogrammet finansierar MSB åtta regionala jämställdhetsutvecklare för att de på del av sin tid (25 %) ska verka för att få igång jämställdhets- och mångfaldsarbetet vid räddningstjänster i regionen.

Ex. 44 Grön räddningstjänst

Grön räddningstjänst är ett nätverk som verkar för att öka kommunernas miljömedvetenhet i det förebyggande arbetet och utveckla och införa användandet av teknik och metoder som begränsar miljöpåverkan vid en olycka. MSB driver och administrerar nätverket där huvudsakligen kommunala förvaltningar ingår. Framför allt handlar det om att ta fram och förmedla kunskap och metoder.

Ex. 45 Sårbarhetskartor för räddningstjänsten

MSB har tillsammans med SGU tagit fram ett koncept för att ta fram sårbarhetskartor för räddningstjänsten som syftar till att vara ett beslutstöd vid olyckor som kan hota grundvatten. I projektet ingår ca 10 testkommuner där kartan används av olika kommunala förvaltningar. Detta koncept avses att senare utökas med att producera fullständiga miljökänslighetskartor.

Ex. 46 Kunskapsstöd inom miljöområdet

MSB medverkar vid seminarier anordnade vid räddningstjänster eller räddningstjänstförbund, både som föreläsare och som medarrangörer. MSB har även medverkat till framtagandet av handböcker åt exempelvis länsstyrelsen i Västra Götaland. Ett arbete med framtagandet av en handbok åt vattenmyndigheten pågår och avses vara slutförd 2013. Dessa handböcker vänder sig i första hand till de förvaltningar i kommunen som agerar vid olyckor som påverkar miljön.

Ex. 47 Övningsverksamhet - metodstöd

MSB har under 2013 tagit fram ett kunskapsstöd för planering, genomförande och utvärdering av övningar "*Övningsvägledning*". En grundbok med metodhäften som syftar till att underlätta och stödja arbetet med övningar.

Kunskapsstödet är en del av MSB:s metodstöd som syftar till att utveckla aktörernas förmåga att självständigt genomföra och utvärdera övningar.

En annan form av metodstöd har utvecklats för länsstyrelsernas regionala samverkansövningar. Under 2012 gavs metodstöd till sammanlagt 7 länsstyrelser för deras regionala samverkansövningar. Sammantaget under 2012 har 180 personer från 18 kommuner övat sig inom ramen för metodstödet.

3.6 Webbkanaler och Tjugofyra7

Ex. 48 DinSäkerhet.se

DinSäkerhet.se är en webbplats om risker och säkerhet och riktar sig till privatpersoner. Webbplatsen ger tips på hur den enskilde själv kan förebygga olyckor och skador i hem- och fritidsmiljö. Webbplatsen är också ett redskap till den enskilde för att kunna agera på rätt sätt när olyckan eller krisen är framme.

Ex. 49 Krisinformation.se

Krisinformation.se är en myndighetsgemensam kanal som ger allmänheten samlad information från berörda aktörer inför, under och efter en händelse. Krisinformation.se utgör en viktig bas för kommunikationen med allmänheten om kriser och katastrofer.

Ex. 50 Säkerhetspolitik.se

En webbaserad plattform för information och debatt kring säkerhetspolitik.

Ex. 51 Informationssäkerhet.se

På www.informationssäkerhet.se erbjuds ett sammanhållet och praktiskt stöd för systematiskt informationssäkerhetsarbete. Syftet är att underlätta arbetet med informationssäkerhet i alla typer av organisationer och där kommunerna är en viktig målgrupp. Sedan april 2013 har webbplatsen omarbetats för att på ett ännu bättre sätt kunna erbjuda stöd till målgruppen.

Ex. 52 Tidningen Tjugofyra7

Tidningen Tjugofyra7 ges ut fyra gånger per år och speglar området Samhällsskydd och beredskap. Tidningen ska på ett friare sätt än myndighetens övriga kommunikation bevaka, diskutera och stimulera till debatt om samhällsskydd och beredskap.

Tjugofyra7 bedrivs på journalistiska grunder med en självständig redaktion och ansvarig utgivare. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

De särskilda debattsidorna är mycket uppskattade och ger utrymme för diskussioner om svensk räddningstjänst och krishantering.

En webbplats (www.tjugofyra7.se) kompletterar papperstidningen. På webbplatsen finns även en bloggportal där sakkunniga och opinionsbildare – MSB-anställda och externa – regelbundet bloggar. De åsikter som framförs i bloggarna är skribenternas egna. Det gäller även bloggar av anställda inom MSB.

Papperstidningens upplaga är 35 000 ex, webbplatsen har drygt 5 000 besökare i månaden.

3.7 Ledning och samverkan

Ex. 53 Projektet ledning och samverkan

Möjlighet att leda och samverka inom och mellan olika organisationer och aktörer är centralt för att hantera olyckor och kriser. För att stödja uppbyggnaden av den samlade lednings- och samverkansförmågan i samhället, arbetar MSB med att kontinuerligt utveckla kunskap, teknik och metoder för att möta dagens och morgondagens utmaningar.

MSB driver projektet Ledning och samverkan som har som mål att på ett samlat sätt ge samhällets aktörer hög kompetens, utvecklade arbetssätt riktlinjer och ramverk för att ha en god förmåga till ledning och samverkan. Allt för att åstadkomma ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser före, under och efter samhällstörningar.

Projektet som genomförs med stor delaktighet från berörda aktörer ska vara avslutat hösten 2014.

Ex. 54 Informationsmaterial ledning och samverkan

I mars 2013 gav MSB ut den 60-sidiga broschyren *Ledning och samverkan vid olyckor, kriser och andra händelser – en nulägesbeskrivning av MSB:s stöd*. Broschyren beskriver bl.a. det stöd MSB utvecklar och ger till aktörer på lokal, regional och nationell nivå gällande ledning och samverkan. I materialet finns det en mängd olika exempel på stöd som bland annat riktas till kommunerna.

Ex. 55 Ett koncept för samordning och inriktning

Vid olyckor, kriser och andra händelser uppstår en mängd hjälpbehov. Aktörerna som ska möta dessa skilda hjälpbehov har var och en sitt specifika uppdrag att lösa och en aktör har oftast inte beslutsrätt över en annan. Ett antal

val och prioriteringar måste göras och de skilda hjälpbehoven kan dessutom stå i konflikt med varandra.

MSB:s utvecklingsstöd *Koncept för samordning och inriktning* är framtaget för att presentera en tankemodell som kan bidra till att utveckla och höja förmågan att hantera ledningsproblematik. Stödet riktas i första hand till länsstyrelserna, som har det geografiska områdesansvaret på regional nivå, för att de tillsammans med samverkande aktörer, bland annat på lokal nivå, ska kunna utveckla förmågan till samordning och inriktning.

Länsstyrelsen i Örebro län håller på att, med stöd av medel från MSB, ta fram en modell för en kommunal utbildning som kan utgöra grund för övriga kommuner i Sverige. I det arbetet deltar representanter från kommuner, polisen och landstinget. Syftet är att utveckla kommunens förmåga att hantera en samhällsstörning, stärka krisledningsförmågan och öka kunskapen om samhällsviktig verksamhet samt öka förmågan att samverka för att möta hjälpbehovet på bästa sätt. Målgrupp är förtroendevalda i kommunernas krisledningsnämnder, kommunchef, förvaltningschefer, tjänstemän i beredskap, beredskapssamordnare och informatörer.

Ex. 56 Regionala behovsanalyser

Länsstyrelserna har genom sitt områdesansvar bland annat uppgiften att sammanställa regionala risk- och sårbarhetsanalyser och under en kris samordna verksamheterna mellan kommuner, landsting och andra myndigheter.

Med en regional risk- och sårbarhetsanalys samt konceptet för regional samordning och inriktning (Se exempel 55) som grund kan länsstyrelsen, med stöd av MSB, ta fram en regional behovsanalys för vad som behöver åtgärdas för att uppnå effektiv ledning och samverkan vid olyckor och kriser. Genom att utgå från respektive regions eller läns behov prioriteras och riktas stödet till de åtgärder som ger störst effekt för regionens samlade förmåga.

I detta arbete är kommunerna viktiga aktörer, den samlade regionala förmågan är starkt kopplad till den förmåga som finns på lokal nivå. Med denna utgångspunkt bidrar kommunerna till behovsbilden i länet samt är målgrupp för olika stödinsatser. Kommunerna får genom behovsanalysen en gemensam utgångspunkt för vilka behov som finns i länet gällande ledning och samverkan, detta skapar möjligheter att tillsammans identifiera och prioritera vilka stödinsatser som är nödvändiga.

De regionala behovsanalyserna identifierar bland annat olika former av metod, teknik- och kompetensbehov. För att arbeta fram den regionala behovsanalysen genomförs en workshop där regionens viktiga aktörer, bland annat kommuner, deltar utifrån ett samverkansperspektiv. Resultatet blir förslag på effektiv och anpassad organisation och lämpliga metoder samt prioriteringar när det gäller teknik, utbildnings- och övningsinsatser.

Ex. 57 Ett samlat erbjudande inom ledning och samverkan

MSB arbetar kontinuerligt med att utveckla stöd inom ledning och samverkan som kompletterar och bygger på varandra, det vill säga ett samlat stöd. Ett

exempel på detta är MSB:s stöd till regional/lokal nivå "Koncept för samordning och inriktning" och "Regionala behovsanalyser" (Se exempel 55 och 56).

Med utgångspunkt i de behov som sammanställts inom ramen för de regionala behovsanalyserna genomför länen och dess kommuner åtgärder för att utveckla förmågan att agera samordnat i länet. MSB bidrar i detta sammanhang med olika typer av regionalt anpassade och samordnade insatser. Till exempel stöd kopplat till tekniska system och ledningsplatser samt utbildning och annan kompetensutveckling etc.

Inom området ledningsplatser prioriteras för närvarande arbetet med att stödja Stockholmsregionen i deras utveckling av en samverkansfunktion/-central. Vidare prioriteras kommuner som fungerar som nav i sina regioner.

Ex. 58 Samverkan – för säkerhets skull

För att belysa samverkansbegreppets bredd togs ett antal goda och intressanta exempel fram och presenterades 2011 i en bok, "*Samverkan – för säkerhets skull*." Boken är tänkt att inspirera till diskussion och debatt om samverkan före, under och efter olyckor och kriser. I boken har 17 författare med varierande bakgrund, kunskaper och erfarenheter gett sin syn på samverkan.

Ex. 59 Kriskommunikation

Kriskommunikation är en del av ledning och samverkan som kräver stort arbete och resurser när det gäller samordning mellan exempelvis olika samhällsaktörer som är inblandade vid händelser. Ett viktigt område som måste utvecklas är hur olika samverkansformer ska kunna genomföras för att den kriskommunikation som efterfrågas ska vara snabb, begriplig och korrekt. Vid kriser och olyckor är det viktigt att aktörerna inom det statliga och kommunala området inte talar med kluven tunga.

MSB utvecklar metodik inom kriskommunikationsområdet och stöder samverkan och samordning i ett förberedande syfte.

MSB har erbjudit kommunerna särskilda informationstillfällen för att höja kunskapsnivån avseende kriskommunikation.

3.8 Tekniskt ledningsstöd

MSB har ett brett uppdrag när det gäller att stärka samhällets skydd mot olyckor och kriser. En del av detta uppdrag är att stödja samordningen av andra aktörers arbete med att hantera allvarliga händelser och kriser.

Vid en allvarlig händelse eller kris finns det flera olika aktörer som kan ha viktiga funktioner i hanteringen av händelsen. För att åstadkomma ett sammanhållet och effektivt agerande mellan myndigheter, kommuner och andra organisationer vid en allvarlig händelse krävs god samordning av information och resurser. Samtidigt väcker allvarliga händelser och kriser stora behov av information hos allmänheten som måste mötas av myndigheter och andra ansvariga.

Samordningsuppdraget utgör en del av MSB:s operativa uppdrag. Myndighetens breda uppdrag innebär att MSB kan ha flera olika roller samtidigt vid samordningsaktiviteter. Myndigheten kan vara såväl organisatör av en samordningsaktivitet som deltagande myndighet med tillgång till experter och material. I uppdraget ingår också att ge berörda aktörer möjlighet att samordna krishanteringsåtgärderna och att effektivt använda samhällets samlade resurser. Samverkanskonferenser är ett av verktygen MSB kan använda för att lösa dessa uppdrag.

Ex. 60 Kommunikationssystemet Rakel

Rakel är Sveriges nationella kommunikationssystem för ledning och samverkan. Det är utbyggt i hela landet för att stärka samhällets krishanteringsförmåga och för att underlätta den dagliga kommunikationen hos organisationer som arbetar med allmän ordning, säkerhet eller hälsa. Rakel effektiviserar också ledning och samverkan genom att alla använder ett och samma kommunikationssystem både lokalt, regionalt och nationellt. I kommunerna används Rakel av allt fler i vardagen, för jourberedskap och i kris – alla vittnar om större trygghet, snabbare och mer korrekt kommunikation, bättre service till medborgarna, effektivt sambruk av resurser, bättre samverkan internt och med andra aktörer.

Rakel har kommit att bli ett stöd för kommuner i såväl vardag som kris. Ett exempel är inom den sociala förvaltningen i Klippans kommun. Här har man ökat den personliga säkerheten för medarbetare i samband med omhändertagande av barn. Tack vare Rakel har man nu möjlighet att samverka med polismyndigheten även där det inte finns täckning på det publika mobiltelefoninätet.

Ytterligare exempel på stöd är det när kommunens telefonväxel var ur funktion i Katrineholm. De olika förvaltningarna kunde fortsätta hålla sambandet mellan sig och kommunledningen.

Ett tredje exemplet är alla räddningstjänster som dagligen använder Rakel i allt sitt arbete i samband med bränder eller olyckstillbud. Rakel används då för samverkan såväl inom egna organisationen som med andra organisationer.

Ex 61 Nationella riktlinjer för samverkan i Rakel

MSB har i nära samverkan med kommunerna och andra användarorganisationer tagit fram nationella riktlinjer för samverkan genom ledningssystemet Rakel. Genom att använda de nationella riktlinjerna blir kommunikationen enklare, säkrare och effektivare. Riktlinjerna förbättrar de olika aktörernas krishanteringsförmåga samtidigt som samhällets krisberedskap stärks.

Ex. 62 WIS – webbaserat informationssystem

WIS är ett nationellt webbaserat informationssystem framtaget för att underlätta informationsdelning mellan aktörerna i krishanteringssystemet före, under och efter en kris. WIS gör det möjligt för myndigheter och andra aktörer i Sverige och våra gränsnära områden att tillsammans skapa en lägesbild före, under och efter en kris. Vid utgången av 2012 var totalt 430 aktörer anslutna till WIS, varav 250 kommuner.

Ex. 63 RIB – Resurs och Integrerat Beslutsstöd

RIB kopplar ihop databaser som tillsammans ger omfattande information om hur en olycka kan hanteras, hur det förebyggande arbetet kan planeras, vilka riskerna är när olyckan inträffat och var resurserna finns. RIB används systematiskt och dagligen av den kommunala räddningstjänsten.

Kommunerna är en stor användargrupp av RIB. Uppdaterade RIB-skivor distribueras till användarna regelbundet med nya versioner av olika program och uppdaterade regelverk, fakta t.ex. Spridning Luft, Hazmat training, Firetraining, LUPP och RIB karta (GIS-baserad kartplattform).

Ex. 64 LUPP – Ledning och Uppföljning av räddningsinsatser

LUPP vänder sig i första hand till den kommunala räddningstjänsten. Det primära syftet med LUPP är att tillhandahålla ett verktyg för dokumentation av händelseförloppet före, under och efter en räddningsinsats. LUPP ska förse beslutsfattare med korrekt, relevant och tillförlitlig information jämte prognoser om möjliga framtida scenarion och dessas konsekvenser.

3.9 VMA

Ex. 65 VMA - Viktigt meddelande till allmänheten

VMA är ett system som används vid olyckor och allvarliga händelser, vid svåra störningar i viktiga samhällsfunktioner och vid krishantering i samband med extraordinära händelser, både för information och som varningsbärare vid händelser som medför allvarlig fara för liv och hälsa.

VMA-systemet består idag av två system, dels det primära systemet över radio och TV, dels utomhusvarningssystemet som består av ca 4 500 varningsanläggningar som varnar allmänheten med hjälp av ljudsändare.

Antalet händelser där kommuner utnyttjar systemet för varning och information till allmänheten via radio/TV är ganska konstant och ligger på omkring 20 gånger per år. Av dessa är det varje år cirka en händelse som är så allvarlig att man även använder sig av utomhusvarningen Viktigt Meddelande.

3.10 Informationssäkerhet för kommuner

Information i dess olika former ses idag som en viktig resurs för att samhället ska kunna fungera. För att undvika störningar och kunna hantera kriser behövs ett ändamålsenligt förebyggande arbete med informationssäkerhet i hela samhället. MSB har i uppgift att stödja och samordna detta arbete.

En viktig målgrupp är bl. a. kommuner där arbetet till stor del handlar om att stödja förebyggande åtgärder.

Ex. 66 Kommunens informationssäkerhet – en vägledning

Inom ramen för samarbetet inom samverkansgruppen för informationssäkerhet (SAMFI) med deltagande från Försvarmakten, FRA, PTS, FMV och Rikskriminalpolisen/SÄPO samt MSB publicerades i december 2011 ett metodstöd för införande av ett ledningssystem för informationssäkerhet (LIS). Metodstödet utgår från informationssäkerhetsstandarderna inom ISO/IEC

27000-serien och ger vägledning för organisationer som ska införa ledningssystem.

En särskild vägledning riktad till kommunerna gavs ut i december 2012

”*Verktygslåda för systematiskt informationssäkerhetsarbete i kommuner*”.

Vägledningen presenterar metodstödet på en övergripande nivå och med kommunernas speciella verksamhet och förutsättningar som utgångspunkt. Vägledningen riktar sig främst till den som praktiskt ska bedriva arbetet med kommunens informationssäkerhet.

Borlänge kommun och sektorn Verksamhetsstöd blev under våren 2013 den första kommunen att certifiera sig mot informationsstandarden ISO/IEC 27001.

Ex. 67 Applikation för självmätning av informationssäkerhet

MSB har under 2012 utvecklat en generisk plattform för skyddad informationshantering över Internet. På plattformen har även tagits fram en applikation för självmätning av informationssäkerheten. Plattformen genomgick en teknisk granskning i april 2013 för att verifiera att de säkerhetsfunktioner som krävts hade implementerats korrekt. Applikationen testades i pilotdrift med start i maj och med deltagande av ett antal myndigheter, landsting och kommuner.

Ex. 68 Informationssäkerhet för offentlig sektor - konferens

MSB anordnar sedan år 2010, tillsammans med de s.k. SAMFI-myndigheterna konferensen ”Informationssäkerhet för offentlig sektor” där en viktig målgrupp är landets kommuner. Vid konferensen år 2012 fanns ett stort antal ämnen med direkt bäring på kommunerna. Bland talarna fanns likaså flera från den kommunala sektorn. I direkt anslutning till konferensen anordnades, både 2011 och 2012, en nätverksträff för de som arbetar med informationssäkerhet på kommunerna. I augusti 2013 genomfördes den senaste nätverkskonferensen.

Ex. 69 DISA

DISA (*Datorstödd informationssäkerhetsutbildning för användare*) finns tillgänglig på adressen <http://disa.msb.se>. Utbildningen tar upp en rad viktiga frågor om informationssäkerhet, t.ex. hantering av lösenord och e-post. Sedan starten för drygt två år sedan har ca 35 000 personer genomgått utbildningen. Under 2012 kompletterades utbildningen med två nya avsnitt, smarta telefoner och surfplattor.

Förutom som öppen webbtjänst finns DISA även i en särskild version för intranät inom organisationer. Denna fristående DISA öppnar också möjlighet för organisationer att för till egen verksamhetsanknuten information i DISA. I dagsläget utnyttjas denna möjlighet av ca 15 organisationer inom privat och offentlig sektor.

Ex. 70 ISA för grundskolan

Enligt samma koncept som DISA har MSB, i samarbete med bl.a. Skolverket och Stockholms stad, utvecklat *Informationssäkerhetsskolan* ISA, med målgruppen elever i grundskolans årskurs 4 och 5.

Ex. 71 Nätverk för kommunala informationssäkerhets- samordnare

MSB har tillsammans med SKL varit stödande för upprättandet av KIS, *Informationssäkerhetsnätverket Sveriges kommuner*. Från starten sommaren 2011 har nätverket idag över 100 deltagare. MSB fortsätter att stödja nätverket med olika åtgärder, bland annat genom att hjälpa till med att arrangera nätverksträffar. En särskild programgrupp etablerades under 2012 där informationssäkerhetsansvariga från de tre största kommunerna och ett par från mindre kommuner deltar tillsammans med SKL och MSB. Programgruppens syfte är att få ett större engagemang och fler deltagare i nätverket KIS och att anordna aktiviteter som höjer kommunernas medvetenhet kring informationssäkerhetsfrågor.

Ex. 72 Säker DNS (Domain Name System)

MSB driver, i samarbete med PTS, SKL och .SE, ett långsiktigt arbete för införande av tjänsten DNS Security Extensions (DNSSEC). i kommuner. Ett sätt är att få kommuner att, via länsstyrelserna, söka medel från det s.k. krishanteringsanslaget. Detta i syfte att få brister i nuvarande DNS åtgärdade och signering med DNSSEC på plats.

Under 2013 pågår arbete med att ta fram en vägledning kring hur man förvaltar DNS/DNSSEC och därmed bibehåller den förmåga man byggt upp.

Ex. 73 SCADA

MSB driver sedan 2009 ett omfattande program för ökad säkerhet i industriella informations- och styrsystem (SCADA). I anslutning till programmet finns ett antal aktiviteter som anknyter till verksamheter i kommuner, t.ex. inom området dricksvattenproduktion.

Ex. 74 CERT-SE

CERT-SE är Sveriges nationella CSIRT (Computer Security Incident Response Team) med uppgift att stödja samhället i arbetet med att hantera och förebygga IT-incidenter. Verksamheten bedrivs sedan våren 2011 vid MSB.

CERT-SE erbjuder en rad olika tjänster gratis till kommuner, t.ex. logganalys, forensik och analys av skadlig kod. Dessutom erbjuder CERT-SE hjälp vid incidenthantering.

Ex. 75 Aktiviteter riktade mot vård och omsorg

MSB har tagit fram en strategi för informationssäkerhet i vård och omsorg som Socialstyrelsen, Datainspektionen samt Västra Götalandsregionen hittills ställt sig bakom.

Bakgrunden är att myndigheter ska ge kommuner och landsting samt övriga aktörer inom vårdsektorn ett enhetligt stöd för att utveckla sitt informations-säkerhetsarbete och då särskilt avseende den gemensamma infrastruktur som alltmer byggs upp. På sikt kommer ett nationellt regelverk tas fram vilket både ger en gemensam säkerhetsarkitektur och reducerade kostnader.

MSB driver också ett Forum för informationsdelning angående informations-säkerhet (FIDI) inom området vård och omsorg med deltagare från myndigheter, sjukvårdshuvudmän och andra aktörer inom området. Inom FIDI

har även ett mindre utskott bildats som aktivt arbetat bl.a. kring hur ett nationellt regelverk skulle kunna utformas samt införas. I utskottet ingår representanter för sjukvårdshuvudmännen samt Inera AB/Cehis som ligger under SKL.

MSB stödjer även nätverket NIS för informationssäkerhetsansvariga hos sjukvårdshuvudmännen.

Vid Högskolan i Skövde genomfördes under 2012 en utbildning för verksamma i sjukvården kring införande av ledningssystem för informationssäkerhet (LIS). MSB bidrog här med viss finansiering samt kunskapsöverföring.

Ex. 76 Aktiviteter riktade mot e-förvaltning

MSB är en av 16 myndigheter i E-delegationen och deltar förutom i delegationen även i arbetsgruppen och andra utskott. Även när det gäller e-förvaltning har MSB tagit fram en strategi för informationssäkerhet. Strategin har antagits som ett styrande dokument för E-delegationens arbete som är starkt påverkande på kommuner och landstings olika förvaltningsuppgifter.

MSB leder ett arbetsutskott inom delegationen med tre huvudsakliga uppgifter:

- operativt stöd till pågående projekt
- framtagande av handlingsplan
- framtagande av nationellt regelverk.

Stödet riktat mot e-förvaltning kommer i hög grad att gynna kommuner och landsting som generellt sett har mindre resurser för styrning och genomförande av säkerhetsåtgärder.

Ex. 77 Informationssäkerhet och kontinuitetshantering

MSB bedriver under 2013 ett större projekt tillsammans med Västra Götalandsregionen och Inera AB för att skapa underlag för en bättre kontinuitetshantering för den komplexa gemensamma infrastrukturen inom vård och omsorgssektorn. Syftet med projektet är att bedriva kunskapsutveckling inom området som sedan kan omsättas av kommuner och landsting med flera.

Ex. 78 Vägledningar om informationssäkerhet

För att stödja olika aktörer i samhället att förbättra sin informationssäkerhet tar MSB fortlöpande fram vägledningar för olika väsentliga säkerhetsaktiviteter. Under 2012- 2013 är följande vägledningar aktuella:

- bärbar utrustning
- processororienterad informationskartläggning
- säker upphandling
- utveckling av appar
- kontinuitetshantering
- informationsklassning
- datorhallar.

Vissa av vägledningarna är framtagna tillsammans med Riksarkivet vilket ger ett samordnat stöd som kan ge kommuner och landsting stöd, inte bara för bättre säkerhet utan även för effektivisering.

Ex. 79 Regionturné informationssäkerhet

Under november 2012 genomfördes konferenser på fyra platser i södra Sverige för att träffa kommuner, landsting och länsstyrelser. Merparten av deltagarna kom från kommuner. Några punkter som togs upp vid dessa tillfällen var:

- stöd för systematiskt informationssäkerhetsarbete inom en organisation
- stöd för IT-incidenthantering
- hur man med stöd av medvetandehöjande åtgärder kan bygga en säkerhetskultur
- teknisk säkerhet
- specifika områden som vård och omsorg samt industriella informations- och styrsystem (SCADA)
- risk- och sårbarhetsanalyser.

Under 2013 genomförs motsvarande konferenser i mellersta och norra Sverige.

3.11 Utbildningar som stödjer kommunernas säkerhetsarbete

Enligt förordning (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har MSB ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret. Ansvaret avser åtgärder före, under eller efter en olycka eller kris. I instruktionen sägs också att MSB ska se till utbildningar (och övningar) kommer till stånd inom ansvarsområdet och att utbildningar inom krisberedskapsområdet tillhandahålls.

I enlighet med förordning (2003:477) om utbildning i skydd mot olyckor ska MSB bedriva

1. utbildningar som leder fram till examen i säkerhets- och räddningsarbete samt examen som skorstensfejare,
2. vidareutbildning som leder fram till examen som skorstensfejartekniker,
3. sammanhålla vidareutbildningsprogram inom områdena räddningstjänst, tillsyn, och olycksförebyggande åtgärder samt systematiskt säkerhetsarbete, och
4. påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer

Av överenskommelsen om kommunernas krisberedskap mellan staten och SKL framgår att MSB ska erbjuda kommunerna utbildning inom ramen för LEH i de fall det är ändamålsenligt att utbildningen genomförs på central nivå.

Ex. 80 Utbildning i skydd mot olyckor (SMO)

Utbildningssystemet inom samhällsskydd och beredskap omfattar en tvåårig studiemedelsberättigande eftergymnasial yrkesutbildning med inriktning på

säkerhets- och räddningsarbete och omfattar 80 studiepoäng. Huvudmålet med utbildningen är att den studerande efter utbildning ska kunna arbeta inom kommunal räddningstjänst som heltidsanställd brandman och medverka i kommunens samlade arbete för skydd mot olyckor. Utbildningen är även meriterande för befattningar vid andra kommunala förvaltningar samt vid statliga myndigheter och inom näringslivet. Denna grundutbildning medverkar även på sikt till en ökad jämställdhet och mångfald inom räddningstjänsten. Grundutbildningen i SMO är tvåårig och 2012 utexaminerades 190 personer.

Ex 81 Preparandkurs för räddningsinsats

MSB tillhandahåller en webbaserad utbildningsplattform för kommunernas genomförande av "Preparandkurs för räddningsinsats". Kursen som är två veckor ger en grundläggande utbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap (deltidsanställda brandman) som ska tjänstgöra i kommunens räddningstjänst. Preparandkursen är också ett antagningskrav till "Grundkurs för räddningsinsats".

Ex. 82 Grundkurs för räddningsinsats

MSB utbildar räddningstjänstpersonal i beredskap vid "Grundkurs för räddningsinsats" som är totalt sju veckor. För att gå en sådan utbildning måste man vara anställd vid en kommunal räddningstjänst. Kursen är avgiftsfri och MSB utbetalar ett bidrag till kommunen vid genomgången, godkänd kurs. Under 2012 gick cirka 540 studerande kursen.

Ex. 83 Vidareutbildningar

Utbildningssystemet innehåller även vidareutbildning avseende en vidareutveckling och påbyggnadsutbildning inom områdena räddningstjänst samt tillsyn och olycksförebyggande åtgärder. Vidareutbildningen kan kombineras för att svara upp mot den kompetens som behövs med hänsyn till kommunens riskbild samt den verksamhets- och organisatoriska struktur kommunen väljer för sitt olycksförebyggande arbete och sin räddningstjänstverksamhet.

De mest efterfrågade vidareutbildningarna är Räddningsledare A och Räddningsledning B. 320 personer utexaminerades från dessa utbildningar under 2012.

Cirka 80 personer genomgick 2012 någon av utbildningarna i Tillsyn respektive olycksförebyggande A och B.

MSB erbjuder även en ettårig påbyggnadsutbildning för brandingenjörer (RUB). Den är en tillämpad praktisk utbildning för elever från den akademiska utbildningen vid universitet. Omkring 30 personer går igenom denna kurs varje år.

Ex. 84 Fortbildningar

Fortbildning erbjuds såväl inom området skydd mot olyckor som inom krisberedskapsområdet för att tillgodose såväl kommunala som individuella behov av kompetensutveckling. MSB har här ett ansvar att säkerställa att staten

kan erbjuda fortbildningskurser i de fall det inte finns andra utbildningsanordnare.

Alla organisationer som ingår i krisberedskapssystemet erbjuds den web-baserade utbildningen Introduktionskurs i krisberedskap.

För att stärka de olika aktörernas förmåga att leda och samverka vid stora olyckor och kriser genomförs ett flertal kurser t.ex. Grundkurs i samhällsskydd och beredskap, Tjänsteman i beredskap, Högre kurs i samhällets krisberedskap steg 1 och 2. Utifrån genomförda behovsinventeringar utvecklas kontinuerligt nya kurser, t.ex. kommer kursen Skydd av samhällsviktig verksamhet att kunna erbjudas från 2014.

I syfte att höja förmågan att genomföra olycksundersökningar genomförs i samverkan med Karlstads universitet årligen utbildningarna Olycksutredning grundkurs (5 högskolepoäng) samt Kvalificerad olycksutredningsmetodik.

Ex. 85 Skorstensfejarutbildningar

Kompetensgivande kurser för skorstensfejare och vidareutbildning till skorstensfejartekniker erbjuds årligen. Omkring 70 elever gick 2012 igenom de någon av de två skorstensfejarutbildningarna.

Ex. 86 Tillsyn och tillstånd enligt LBE

Efter ändringar i lagen om brandfarliga och explosiva varor har kommunerna fått nya uppgifter som numera omfattar såväl tillsyn som tillståndsgivning för brandfarliga och explosiva varor. För att stödja kommunerna har MSB under 2010/2011 utbildat 620 personer.

MSB har även tagit fram en särskild utbildning som vänder sig till redan yrkesverksamma tillsynsförrättare och de som handlägger tillståndsärenden. Intresset för utbildningen, som har genomförts vid två tillfällen, har varit stort. Totalt har närmare 50 personer gått utbildningen.

Ex. 87 Utbildning naturolyckor

MSB erbjuder årligen bl.a. kommunerna kurser i att hantera akuta lägen vid översvämningar. Kommunernas önskemål låg vidare till grund för innehållet i kursen Skogsbrand och samhällspåverkan.

De särskilda nätverken mellan kommunerna och MSB har initierat kurserna. Under 2012 har cirka 60 personer gått kurserna.

Ex. 88 Utbildning inom CBRNE och oljeskydd

MSB genomför kurser inom området CBRNE där bland annat kommunerna är målgrupp. Kurserna genomförs i samarbete med Totalförsvarets Skyddscentrum och finns som dels Grundkurs och dels Fördjupningskurs. Båda ger möjlighet till att erhålla 7,5 högskolepoäng och genomförs som distansutbildning.

Antalet deltagare uppgår till ca 30 studerande årligen.

Till stöd för kommunernas ansvar vid oljeolyckor tillhandahålls fem olika kurser: Miljöpåverkan och inriktning, Begränsning och upptagning, Spill i mark, Saneringsledare samt Ledning och stab.

Under 2012 gick cirka 100 personer dessa kurser.

Ex. 89 Utbildningar inom övningsområdet

Inom övningsområdet erbjuder MSB utbildningar för Lokala övningsledare, Övningsplanering, Övningsgenomförande samt för Övningsutvärderare.

Under 2012 har 94 studeranden gått dessa kurser.

Ex. 90 Utbildning för ledning och samverkan

För kommunernas behov anordnas utbildning inom Samverkan vid stora olyckor, Samverkan vid extraordinära händelser och kriser, Samverkan vid internationella händelser, Samverka och leda under svåra förhållanden, Regional samverkanskurs, Högre kurs i krisberedskap, Stabsmetodik, Stabschefsutbildning samt kurs i kriskommunikation.

Sammantaget har cirka 450 personer deltagit i dessa kurser under 2012.

Ex. 91 Videoproduktionen 90 sekunder

Genom att fyra gånger per år ge ut videoproduktionen 90 sekunder förmedlar MSB kunskaper och erfarenheter från verkliga insatser inom räddningstjänstområdet samt stimulerar den lokala utbildningsverksamheten hos främst kommunala räddningstjänster men även för hos andra blåljusaktörer.

3.12 MSB beredskap

Ex. 92 MSB:s TIB

MSB har en TIB (Tjänsteman i beredskap) som är initiala kontaktpunkten för aktörer. TIB kan nås dygnet runt. TIB genomför regelbunden omvärldsbevakning nationellt som internationellt. Vid behov informeras och larmas berörda aktörer. Den regelbundna omvärldsbevakningen sammanställs och delas ut dagligen i WIS. Vid särskilda händelser sammanställer MSB lägesbilder och analyser som ett stöd till myndigheten men även andra aktörer.

Vid en händelse, olycka eller kris kan MSB vidta åtgärder i form av samlad lägesrapportering, förmedling av expertstöd, stödjande av samordningsåtgärder, samordning av kommunikation till allmänheten, krisinformation.se, aktivering av nationella förstärkningsresurser och hantering av IT-incidenter.

Ex. 93 MSB övriga beredskapsfunktioner

MSB har drygt tio beredskapsfunktioner dygnet runt för att omedelbart hantera tidskritiska förmågor vid alla typer av händelser. Det är till exempel Beredskap för stöd inom räddningstjänst, Projektledare i beredskap, Logistik och materielberedskap, Krisinformation.se. samt CERT-SE (Sveriges nationella Computer emergency response team) Beredskapsorganisationen initieras av TIB.

3.13 MSB förstärkningsresurser

MSB ansvarar för följande förstärkningsresurser:

- skogsbrand

- översvämning
- oljeutsläpp till sjöss
- kemikalieolyckor
- svenska nationella ambulansflyget.

MSB:s förstärkningsresurser användes vid 19 insatser under 2012. Vanligaste insatstypen är stöd till kemikalieinsatser där indikeringsinsatser är mest frekventa.

Under 2012 begärdes stöd med MSB:s oljeskyddsutrustning vid två tillfällen, inga skogsbränder krävde stöd från MSB då sommaren var regnig, 4 insatser inom området översvämning genomfördes och 13 kemikalieinsatser varav 9 inom området indikering genomfördes.

Ex. 94 Skogsbrandsdepåer

MSB:s skogsbrandsresurser utgörs enbart av materiel och består främst av slang, motorsprutor, motorsågar och armatur.

Materielen förvaras hos olika räddningstjänster i landet. Just nu finns skogsbrandsdepåer i Ljungby, Lessebo, Vetlanda, Högsby, Jönköping, Strängnäs, Bengtsfors, Ludvika, Söderhamn, Sveg, Ånge, Dorotea, Skellefteå och Boden. Utöver detta finns MSB:s nationella förråd i Ljung med påfyllnadsmaterial.

Kommunerna begär stöd med skogsbrandsresurserna via MSB:s tjänsteman i beredskap (TiB).

Ex. 95 Översvämningsmateriel

För översvämningssituationer har MSB resurser i form av:

- översvämningsbarriärer
- högkapacitetspumpar
- sandsäckar
- personal med kunskap om översvämningsarbeten.

Översvämningsmaterielen förvaras i MSB:s förråd i Ljung.

Kommunerna begär stöd med översvämningsutrustning och personal via MSB:s tjänsteman i beredskap.

Ex. 96 Oljeskydd

Vid ett oljeutsläpp till sjöss kan räddningstjänsten förstärka sina resurser med materiel från MSB:s oljeskyddsdepåer. Materielen ska kunna vara på plats inom 4-5 timmar vid en räddningstjänstinsats och vid sanering inom 24 timmar.

Räddningsledare inom kommunal eller statlig räddningstjänst har rätt att rekvirera materiel från MSB:s regionala oljeskyddsförråd. Detta sker genom att räddningsledaren kontaktar närmaste SOS Alarm-central eller tar direktkontakt med den räddningstjänst som sköter oljeskyddsdepån.

MSB har tecknat avtal med fem stycken räddningstjänster som sköter oljeskyddsförråden, Umeå, Botkyrka, Vänersborg, Visby och Karlskrona.

Dessa räddningstjänster ser till att materielen transporteras till skadeområdet. Utbildad personal följer med för att instruera om hur materielen ska användas.

Kommunerna kan också begära stöd med oljeskyddsresurserna via MSB:s tjänsteman i beredskap (TiB).

Oljeskyddsresursen utgörs av:

- länsor för styrning och inneslutning
- strandskyddsdukar för skydd av stränder
- pumpar och skimmrar för upptagning av olja
- båtar och motorcyklar för persontransporter
- personlig skyddsutrustning och enklare handverktyg för sanerare
- utrustning för upprättande av saneringsplats för saneringspersonal och enklare handverktyg
- aluminiumcontainers och storsäckar för mellanlagring av olja
- mobil verkstadscontainer.

Ex. 97 Kem-, sanerings- och indikeringsenheter

Vid komplicerade händelser med kemikalier kan den lokala räddningstjänsten behöva stöd med kunskap och avancerad utrustning. MSB:s kan stödja med materiel och särskilt utbildad personal vid en sådan insats.

Kemenheter

Kemenheterna kan exempelvis bistå med kemdykning, pumpning av kemikalier, tätning av läckage, arbete i EX-miljö, håltagning, impaktering, indikering och bildöverföring.

Enheterna finns i Luleå, Kramfors, Köping, Skövde, Stenungsund och Perstorp.

Saneringsenheter

Saneringsenheterna kan bistå med sanering av insatspersonal och materiel.

Enheterna finns i Piteå, Järfälla, Kungsbacka och Hässleholm.

Indikeringsenheter

Indikeringsenheterna syftar till att ge snabbt stöd med att analysera okända kemikalier, både gaser, vätskor och fasta ämnen. Dels utförs direktanalys, men proven skickas också vidare till experter för djupare analys.

Indikeringsenheterna finns i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Ex. 98 Företagens kemberedskap

MSB har ett avtal med ett antal industrier inom kemikaliesektorn, där företagen åtar sig att stödja räddningstjänsten vid en olycka med ammoniak, klor, svaveldioxid, natriumhydroxid, kaliumhydroxid, salpetersyra, saltsyra, svavelsyra, oleum och natriumhypoklorit.

Stödet kan ges genom telefonrådgivning, eller vid behov också på plats med personal och material. Hjälpen begärs direkt hos företagen. Kommunen som begär stöd bekostar företagets medverkan.

3.14 Internationella insatser

Ex 99. Stödstyrkan

Stödstyrkan, är en insatsstyrka för att kunna undsätta svenskar utomlands om behov uppstår att bistå vid en stor katastrof. Stödstyrkan består av cirka 200 personer och bygger på en samverkan mellan flera myndigheter och organisationer, däribland RKP, MSB och Socialstyrelsen. MSB svarar för samordningen mellan myndigheterna och organisationerna. I stödstyrkan finns flera personer med kommunal bakgrund.

Under 2012 genomförde MSB grundutbildning för nyrekryterade till Stödstyrkan samt specialistutbildningar inom krisstöd och stab/ledning. Under 2013 kommer samtliga deltagare i styrkan att bli inbjudna till ett seminarium.

Utbildningarna och övningarna inom stödstyrkan syftar till att öva samverkan vid mycket svåra händelser där många medborgare drabbats av katastrof. Den kunskap som medlemmarna i stödstyrkan får genom MSB är värdefull även i deras ordinarie arbete i kommunen.

Ex. 100 Snabbinsatsstyrkan SWIFT USAR

I snabbinsatsstyrkan SWIFT USAR (sök och räddning) ingår det en hel del personer som har en kommunal ordinarie anställning. Totalt ingår cirka 170 personer i SWIFT USAR styrkan. Av dessa är över 90 personer anställda inom kommunen (exempelvis räddningstjänst och sjukvård).

Under 2012 deltog majoriteten av deltagarna i SWIFT USAR i en mobiliseringsövning och/alternativt en workshop. Flera personer i styrkan deltog dessutom i olika påbyggnadsutbildningar.

Den övning som medlemmarna i SWIFT får samt det praktiska insatsarbete de deltar i är till nytta för kommunernas räddningsarbete i Sverige, främst genom att särskilda insatser, ex. vid ihoprasade byggnader, kan övas intensivt och djupgående.

4. Fortsatt arbete med stöd till kommunerna

MSB har påbörjat ett arbete med att förbättra samordningen av och kommunikationen kring statens (i första hand MSB:s men även länsstyrelserna berörs) samlade stöd till kommunerna inom hela området samhällsskydd och beredskap inför den kommande mandatperioden (2015-2018).

Arbetet syftar ytterst till att utveckla kommunernas förmågor att såväl förebygga som hantera olyckor, kriser och krig. Grunden i det utvecklingsarbete som bedrivs utgår från den gemensamma process som beskrivs i den justerade överenskommelsen om kommunernas krisberedskap vilken innebär ett nära samarbete med såväl kommuner (främst genom SKL) och länsstyrelserna för att identifiera och diskutera brister, mål och behov av åtgärder.

MSB bedömer att detta kommer att leda till ett mer systematiskt arbete med att utveckla hela området samhällsskydd och beredskap på regional och lokal nivå och att samarbetet mellan kommuner och staten därmed kommer att stärkas.

Framöver bör det övervägas om staten även ska samordna sin verksamhet i förhållande till kommunernas samlade arbete inom det område som brukar benämnas "trygghet och säkerhet" och som utöver samhällsskydd och beredskap även inbegriper t.ex. folkhälso- och brottsförebyggande frågor.

I syfte att skapa en grund för MSB:s planering på medellång sikt har myndigheten tagit fram målbilder för olika förmågor som beskriver önskvärda tillstånd vid utgången av nästa mandatperiod (2018). Målbilderna ligger till grund för myndighetens samlade planering, dvs, av de åtgärder (prestationer) som kommer att vidtas de kommande åren. Kommunerna berörs av flera av de förmågor som MSB har ett särskilt uppdrag att utveckla. Nedan återfinns exempel på förmågor som bedöms beröra kommunerna med exempel på målbilder 2018.

4.1 God förmåga att hantera information säkert

Den digitala utvecklingen ger stora möjligheter att förbättra och effektivisera människors vardag och organisationers verksamhet. Digitaliseringen skapar dock nya risker och utmaningar. Den rådande trenden med en koncentration av IT-tjänster ger upphov till nya sårbarheter och beroenden i hela samhället. För att ta tillvara digitaliseringens möjligheter krävs att digitaliseringen går hand i hand med arbetet med samhällets informationssäkerhet.

Mobilitetsutvecklingen leder till att information idag i allt högre utsträckning förflyttas inom och mellan informationssystem. Detta ställer stora krav på såväl fungerande administrativa rutiner (förebyggande informationssäkerhet) som tekniska skyddsmekanismer (IT-säkerhet).

Informations- och cybersäkerhet får allt större uppmärksamhet i dag. Frågan ligger högt upp på den politiska dagordningen i många länder och den har även en försvars- och säkerhetspolitisk dimension. De flesta IT-incidenter är dock inte ett resultat av brottsligt uppsåt utan uppstår på grund av bristande kompetens, misstag, felaktig användardokumentation eller liknande. Incidenter kan också orsakas av tekniska sammanbrott och naturhändelser. De antagonistiska hoten går självfallet inte att bortse från. Informationssystem utsätts regelbundet för angrepp. De flesta incidenter och angreppsförsök leder inte till allvarliga konsekvenser. Många av dem kan avvärjas snabbt genom de tekniska säkerhetsmekanismer som finns i bruk, genom egna åtgärder inom den drabbade organisationen eller genom kontakt med och hjälp från nätoperatörer eller motsvarande. En växande krets av statliga och icke-statliga aktörer – till exempel främmande underrättelsetjänster och kriminella grupper – har dock skaffat sig förmåga att komma över, stjäla, förändra och förstöra information. Aktörerna riktar sitt intresse mot hela skalan av tänkbara mål; från enskilda medborgare och affärsverksamheter till kritisk infrastruktur och samhällsviktig verksamhet.

I dag äger och driver privata aktörer en stor andel av samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur. Privat-offentlig samverkan är därför en grundläggande förutsättning för att öka samhällets informations- och cybersäkerhet. Digitaliseringen av samhället har skapat beroenden som går över sektors-, ansvars- och nationsgränser. Internationell samverkan är därför absolut nödvändig.

I och med den ökade integreringen av olika dator- och informationshanterings-system i samhällsviktiga verksamheter, däribland integreringen med internet, har systemens exponering ökat. För att inte bygga in svagheter i nya system är det viktigt att utgå från ett säkerhetsperspektiv i anläggandet och upprätthållandet av informationssystem i samhällsviktig verksamhet. Detta gäller även industriella informations- och styrsystem. Informationssystemen är dessutom ofta kritiskt beroende av säkra leveranser, vilket gör att det inte bara är den interna säkerheten som måste upprätthållas.

Målbild vad avser god informationssäkerhet

- Det finns en ändamålsenlig informationssäkerhet, baserad på riskanalyser, hos centrala myndigheter och inom finans-, hälsovårds-, energi-, telekom- och transportsektorn.
- En informations- och cybersäkerhetsrelaterad lägesbild och lägesuppfattning på nationell nivå kan skapas, underhållas och delas när en allvarlig IT-relaterad händelse sker.
- Centrala myndigheter och regionalt områdesansvariga aktörer kan lämna stöd och tillhandahålla ramverk så att aktörerna i sektorerna och regionerna kan arbeta systematiskt med informationssäkerhet.
- Sektorsansvariga myndigheter och regionalt områdesansvariga aktörer har processer och resurser för att kunna hantera allvarliga IT-incidenter.

4.2 God förmåga till kontinuitet i samhällsviktig verksamhet

Samhällsviktig verksamhet är samhällsfunktioner som är av särskild betydelse för att upprätthålla samhällets funktionalitet och som vid ett bortfall av eller en svår störning i verksamheten skulle kunna medföra stor risk eller fara för befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet eller samhällets grundläggande värden, Elförsörjning, transporter, information och telekommunikation, vatten- och livsmedelsförsörjning, centrala betalningssystem samt vård och omsorg är några exempel på funktioner som är samhällsviktiga på så sätt att de är centrala för att samhället ska fungera.

Ett systematiskt säkerhetsarbete inklusive kontinuitetshantering är grundläggande för att samhällsviktig verksamhet fortsatt ska kunna fungera även vid en olycka, kris eller krig. Det vilar ett ansvar hos den som äger och bedriver sådan verksamhet att ha byggt in förmåga att motstå störning och förmåga att hantera inträffade händelser i den egna verksamheten.

Mycket av den verksamhet som är samhällsviktig, ägs eller utförs idag av privata aktörer. Dagens utmaningar med att styra, inrikta och samordna säkerhetsarbetet kan bli än mer framträdande med fortsatt privatisering. Innan avregleringar och outsourcing förekom var de aktörer som bedrev samhällsviktiga verksamheter mer "sammanhållna organisationer" med entydigt ansvar, exempelvis Televerket för telekommunikationer och SJ för tågtrafiken. Det fanns tydligare regler och processer för hur ansvar och befogenheter skulle fördelas. Idag är ansvar och utförande av samhällsviktiga verksamheter mer fragmentiserat där många olika aktörer, privata och offentliga, verkar på olika nivåer.

Arbetet med förmågan till kontinuitet i samhällsviktig verksamhet ska utgå från den nationella strategi som MSB redovisade i maj 2011 (MSB266) och den handlingsplan som är under framtagande. Det är även viktigt att ta hänsyn till samarbetet internationellt och inom EU, t.ex. vad avser revideringen av det s.k. EPCIP-programmet.

Målbild vad avser god förmåga till kontinuitet i samhällsviktig verksamhet

- Myndigheter och kommuner har identifierat samhällsviktig verksamhet på alla nivåer i samhället.
- Ägare och innehavare av samhällsviktig verksamhet ska ha påbörjat ett arbete med att integrera ett systematiskt säkerhetsarbete där kontinuitetshantering ingår.
- Upphandlingar och avtal kopplat till samhällsviktig verksamhet tar hänsyn till säkerhets- och kontinuitetsfrågor ("robusta upphandlingar").

4.3 God förmåga att genomföra räddningsinsats

Den operativa förmågan att genomföra räddningsinsatser inom främst kommunal räddningstjänst behöver utvecklas och förbättras.

För att stödja utvecklingen av förmågan att genomföra effektiva räddningsinsatser måste omvärldsbevakning, erfarenhetsåterföring, forskning och ny teknik följas även internationellt för att kunna dra nytta av andras lösningar på ett effektivt sätt. Förmågan kan också ökas genom anpassning och förbättring av beslutstöd, implementering av ny teknik och metodik samt utbildningsinsatser. Det är därför viktigt att nya och kvalitetssäkrade erfarenheter snabbt implementeras i t.ex. utbildningssystemet.

En stor utmaning är att en stor del av den kommunala räddningstjänstens beredskap bygger på räddningspersonal i beredskap. Många kommuner har idag stora problem med att upprätthålla denna beredskapsform och i framtiden kommer det sannolikt att krävas kompletterande alternativ och i en del fall andra lösningar och organisationsformer för denna typ av beredskap. Detta kommer att ställa nya krav på kompetensförsörjningen till den kommunala räddningstjänsten. Näringsliv och frivilligverksamhet kommer att vara en viktig kugge i beredskapen och utvecklingen i framtiden.

Vid nästan alla olyckor uppstår negativa effekter på miljön. Omfattningen och effekterna på miljön är helt avhängigt och starkt beroende av vilka metoder och vilken teknik som använts och vilka förorenade ämnen som släpps ut, antingen som en följd av själva olyckan eller genom val av insatsmetod. Arbetet med att reducera skadliga miljöeffekter vid olyckor är ett eftersatt område och kommunerna behöver få bättre kunskaper om olyckors miljöpåverkan.

Det finns även behov av att medverka i framtagandet av nya metoder och ny teknik vid bekämpning av olyckor med farliga ämnen.

Målbild vad avser god förmåga att genomföra räddningsinsats

- Det finns kvalitetssäkrade metoder och teknik anpassade för att genomföra effektiva räddningsinsatser.
- Erfarenhetsåterföring är en naturlig del av räddningsinsatsprocessen och ligger till grund för ständiga förbättringar.
- Den statliga förstärkningsmateriel som finns som stöd vid storskaliga räddningsinsatser är relevant och utgår från samhällets samlade behov och kommunernas eget ansvar.
- Den kommunala räddningstjänstens personal ska erbjudas kvalitetssäkrad grund-, fort- och vidareutbildning.

4.4 God förmåga att agera samordnat

Grunden för att samhället ska kunna hantera allvarliga olyckor eller kriser på ett bra sätt är att olika aktörer kan agera samordnat. Detta ställer krav på såväl ledning, samverkan som kommunikation och att berörda aktörer kan se sin roll i ett helhetsperspektiv. Kunskap, teknik och metoder behöver utvecklas för att hantera både det som är återkommande men också det oväntade.

Arbetet med att utveckla och höja samhällets samlade förmåga att agera samordnat vid olyckor och kriser behöver ske så att åtgärder riktade till lokal, regional och central nivå sker samordnat och är kopplade till en övergripande struktur där ledning, samverkan och kommunikation länkas samman.

Det uppdrag som MSB har att stödja andra aktörer agerande vid en allvarlig händelse är en viktig del i att skapa en förmåga att agera samordnat. Detta görs genom att ge berörda aktörer tillfälle att:

- samordna krishanteringsåtgärderna
- samordna information till allmänhet och media
- effektivt använda samhällets samlade resurser och internationella förstärkningsresurser
- samordna stödet till centrala, regionala och lokala organ ifråga om information och lägesbilder.

Genom informationsdelning och samlade lägesbilder kan berörda aktörer följa, beskriva och analysera en händelseutveckling ur ett helhetsperspektiv. Detta är en grund för att kunna vidta samordnade aktiviteter och därmed förebygga och hantera negativa konsekvenser av en oönskad händelse på ett effektivt sätt.

Samhället är i hög grad dimensionerat för vardagens krav, och ofta räcker ordinarie resurser därför inte till vid större olyckor eller kriser. Det är därför viktigt att snabbt kunna mobilisera resurser för att hantera en kris. I detta ingår även att kunna ta emot stöd från andra länder.

Målbild vad avser god förmåga att agera samordnat

- Berörda aktörer, framför allt geografiskt områdesansvariga aktörer har kompetens, teknik och metodik som skapar goda förutsättningar för att berörda aktörers krishanteringsåtgärder och kommunikation med allmänhet och media, samordnas vid en kris.
- Myndigheter som ska ha tjänsteman i beredskap (TIB) och ledningsfunktion, landsting och kommuner har tillgång till teknik och lokaler för att bedriva krisledning som klarar av drift i minst sju dygn även vid störningar i t.ex. elförsörjningen.
- Aktörernas informations- och ledningssystem kan utbyta information på ett effektivt och säkert sätt.
- En lägesbild och lägesuppfattning på nationell nivå kan skapas, underhållas och delas t.ex. när en allvarlig IT-relaterad händelse sker.
- Nationella och internationella förstärkningsresurser som behövs för att hantera en olycka eller kris kan identifieras, tas emot och fördelas på ett snabbt och effektivt sätt.

4.5 Systematiskt arbete med att utveckla området samhällsskydd och beredskap

I både Sverige och andra länder har det sedan lång tid setts som önskvärt att på nationell nivå ta fram bättre underbyggda bedömningar av de olika större risker som samhället kan stå inför. Samma sak gäller bedömningar av samhällets förmåga att förebygga, hantera och återhämta sig från allvarliga händelser. Tanken är att sådana nationella risk- och förmågebedömningar väsentligen underlättar samsyn, samordning och prioriteringar i krisberedskapssystemet.

Det behöver skapas en sammanhållen process med enhetliga begrepp och metoder för nationell bedömning av såväl risker som förmågor. Tanken är att krisberedskapsaktörernas risk- och sårbarhetsanalyser ska utformas för att i högre grad bidra till risk- och förmågebedömningar på nationell nivå. En nationell risk- och förmågebedömning kan också i högre grad utgöra ett stöd i de risk- och sårbarhetsanalyser som görs för regioner, sektorer eller verksamhetsområden. En utmaning som måste beaktas är att få samman nationella aktörers behov med de behov och krav som EU kommer att ställa på utformningen av de nationella risk- och förmågebedömningarna.

Det finns även ett behov av att utveckla våra samlade bilder av "läget i landet". Det finns delar av detta idag men det krävs ett fortsatt utvecklingsarbete där det som publiceras också på ett tydligare sätt kopplas samman med förmåge- och målgruppsperspektivet.

Målbild vad avser systematiskt arbete med att utveckla området samhällsskydd och beredskap

- Kommuner och myndigheter som omfattas av krisberedskapsförordningen fattar beslut i frågor som relaterar till området samhällsskydd och beredskap baserat på samlade bilder av risker, sårbarheter mm.
- Arbete med risk- och sårbarhetsanalyser och nationella risk- och förmågebedömningar är ömsesidigt förstärkande och kompletterar varandra vilket ger en mer samlad bild av risker och sårbarheter i samhället samt behov av åtgärder.
- Aktörerna inom krisberedskapen lär av erfarenheter och kan ompröva befintliga föreställningar.

4.6 Utvecklad kommunikation och tydligare målgruppsperspektiv

Såväl internt som externt behöver MSB bli bättre på att kommunicera samlat om vår verksamhet, hur den hänger ihop och vad den bidrar till i samhället. Vi behöver bli mer lyhörda för målgruppernas behov, mer samordnade, och tydligare i våra budskap.

MSB har många olika målgrupper som har olika behov och förutsättningar. Vad gäller kommunerna är strävan att MSB ska kunna erbjuda ett samordnat stöd till kommuner inför och under nästa mandatperiod 2015 - 2018.

Målbild vad avser utvecklad kommunikation och tydligare målgruppsperspektiv

- Det finns en grundläggande förståelse i samhället för området samhällsskydd och beredskap och vad MSB:s verksamhet bidrar till.
- Målgrupperna upplever nytta av MSB:s arbete.
- Samarbetspartners upplever MSB som en lyhörd och tydlig aktör som är lätt att samarbeta med.

